



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis  
Inquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.  
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

**Izquierdo, Sebastián**

**Lugduni, 1659**

Dispvt. XIV. De connexionē deque oppositione entium, atque adeo  
obiectorum intellectus humani.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)



positus non sit animal rationale. Ergo conuertendo, repugnat, quod A realiter identificatum cum B, distinctum sit à B in mente intuentis, & nihilominus sit idem A, prout postulat natura distinctionis rationis poscit, ut eademmet appareant intellectui plura, quæ realiter vnum sunt; alioquin ea non per rationem tantum; sed realiter distincta essent: repugnat autem apparere plura eadem, quæ in se sunt vnum, si apparent in se, & non in alieno substituto; qualiter necessario apparent per cognitionem intuitiuam, ut satis ex se est notum. Recognosce propositionem illam 10. *suprà quæst. 3.* stabilitam, vbi vniuersè est demonstratum. Quæcumque alicubi sunt idem, vbiunque per se ipsa, & non per substituta aliena sunt, necessariò esse idem. Et consequenter, quæ à parte rei sunt vnum, & idem, si in mente illa cognoscentis per se ipsa sint, ut sunt quando cognoscuntur per propriam speciem, non possunt non esse ibi etiam obiectiue vnum, & idem.

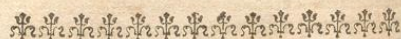
470 Sed obici potest contra propositionem. Per intuitionem corporalem apparet sæpè nobis plura id, quod in se re ipsa est vnum: tantumdemque consequenter euenit per intuitionem intellectuale corporali correspondentem, poteritque haud dubiè euenire per alias intuitiones possibiles habitas per species infusas independentes à sensibus. Ergo saltem distinctione rationis non præcisiuà possunt per cognitionem intuitiuam distingui, seu multiplicari obiectiue, quæ realiter neque distincta, neque multiplicata sunt.

471 Respondeo. Quoties per externam sensationem videtur nobis plura apparere id, quod realiter est vnum, re verà non apparere plura, sed vnum in diuersis locis, quod est valde diuersum. Neque enim sensationes illæ suum obiectum representant in plura inter se distincta multiplicatum (sic enim, ut constat ex dictis non representarent obiectum verum, per cuius proprias species gignuntur, sed aliud fictitium, cuius sensus nullam speciem habet, quod patet esse impossibile) sed in pluribus spatiis collocatum, fingendo scilicet aliquam, aut aliquas eius præsentias. Quod quidem valet sensus præstare virtute propriæ speciei acceptæ ab obiecto. Quippe sensibile commune, quorum potissimum est præsentia, non dantur sensibus externis particulares species, sed per eadem sensibile proprium illa cognoscunt, quæ indifferentes sunt suæ naturæ ad representandum proprium sensibile, à quo nascuntur, sub hoc, aut alio sensibili communi; determinantur autem à parte sensiterij, cui imprimuntur penes illius quantitatem, figuram, situm, ordinem, &c. Quo fit, ut sensibile proprium, aut in spatio, vbi non est, aut cum maiore, vel minore quantitate, quam habet, aut sub diuersa figurâ possit representari virtute eiusdem propriæ speciei. Et ideo circa sensibilia communia fallacia in sensibus potest accidere, circa sensibilia verò propria, nequaquam. Esset autem fallacia circa proprium sensibile, si multiplex sensui appareret id, quod re ipsa non multiplex, sed simplex est; quandoquidem esse vnum, vel multiplex non accidens extrinsecum, ut præsentia, figura, situs, &c. sed prædicatum est intrinsecum proprii sensibilis. Quæ omnia fusiori calamo sunt exposita *suprà disputat. 1. quæst. 2.* Quemadmodum autem in casu proposito sensui externo non plura, sed vnum in distinctis locis apparet; ita sensui interno, & intellectui non plura, sed vnum pariter apparet in distinctis locis ex vi apprehensionis intuitiue oriundæ ab externâ sensatione, per pro-

priamque genitæ speciem obiecti sensibilis.

Nec refert sæpè intellectum decipi putantem re verà esse plura, aut saltem plura apparere sensui id, quod, cum in se sit vnum, in pluribus locis representatur, nam talis deceptio in promptu est, hoc ipso, quod ordinariè, quæ in pluribus locis apparent, plura re verà sunt; aliundeque intellectus vi externæ sensationis nequit discernere an, quod in pluribus locis cernitur, sit vnum, vel plura similia. Quemadmodum si in eodem loco plura exactè similia successiue proponerentur, discernere non posset intellectus vi externæ sensationis, an illa re verà essent plura, vel vnum repetitè propositum. Huiusmodi autem intellectus fallax iudicium per alienas species fit, quibus pro vero obiecto apparente in pluribus locis plura similia, atque conficta supponuntur. Ex quibus omnibus concluditur per cognitionem intuitiuam, quæcumque illa sit, siue sensus, siue intellectus nullatenus posse diuidi, siue multiplicari in plura id, quod realiter est vnum. Atque adeo nullâ ratione fieri posse distinctionem rationis. Adde, esto sensus cognosceret duo, vbi vnum dumtaxat re ipsa est, fingendo alterutrum, aut vtrumque, quâ ratione fingit præsentias, distinctionem ab illo oriundam non fore eius generis, quas dicimus fieri non posse per cognitionem intuitiuam: quia non esset distinctio extremorum alias in se non distinctorum, sed potius distinctorum in se.

Quod si circa substantiam diuinam per nullam omnino cogitationem intuitiuam distinctio aliqua rationis effici potest, uti probauimus; neque circa entia creata poterit effici, quia, quod ad rem attinet, eadem prius circa omnia obiecta intuitiue cognoscibilia est philosophia, ut est notissimum.



#### DISPUTATIO XIV.

*De connexione, deque oppositione entium seu rerum: atque adeo obiectorum intellectus humani. Vbi etiam de relatione.*



ONIVNGO in eadem disputatione connexionem, & oppositionem entium, seu rerum: quia termini isti quodammodo sunt inter se oppositi; siquidem id dicitur connecti cum altero, quod sine illo esse non potest: id autem alteri opponi, quod non potest esse cum illo. Et termini oppositi sub eadem disciplinam; atque adeo sub eadem disputationem iuxta rectam scientiæ methodum aptissime cadunt. Quoniam autem ex vnâ parte oppositio, & connexio relationes quædam sunt ex conceptu suo; ex aliâ verò inter oppositionum genera, oppositio relatiua censetur. De relatione generatim ante omnia tractare opus est; summarie tamen, & breuissime, ut sequitur.

QVÆSTIO



QVÆSTIO I.

*Quid sit relatio in vniuersum, & quotuplex?*

<sup>2</sup> Aristot. in lib. Prædicam. cap. de *Ad aliquid* (ita enim appellat ipse relatiua) reiectâ antiquiore relatiuorum definitione, suam sic exhibet: *Ad aliquid sunt, quibus hoc ipsum est esse, ad aliquid quodammodo se habere.* Id est, relatiua sunt, quæ ex conceptu suo ad aliquid referuntur, ipsumve respiciunt aliquomodo. In lib. autem 5. *Metaph. c. 15.* ad tria genera reducit omnes omnino relationes; ita, quod primi generis sint, quæ fundantur in vnitatem, & numero quavis ratione; cuiusmodi sunt relatio similitudinis habentium vnam qualitatem, æqualitatis habentium vnam quantitatem, & identitatis habentium vnam substantiam, siue essentiam. Tum relationes dupli, & dimidi, tripli, & tertii partis, excedentis, & excessi, & cæteræ huiusmodi; necnon relationes dissimilium, inæqualium, distinctorum, &c. Secundi autem generis relationes fundatæ in actione, & passione, eaque siue præsentem, siue præteritam, siue futuram, vt causæ, & effectus, patris, & filij, domini, & serui, mariti, & vxoris, & alia huiusmodi. Tertij denique generis relationes fundatæ in quouis alio actu, siue secundo, siue primo; vt sunt relationes scientiæ, seu scientis, & scibilis; intellectus, seu intelligentis, & intelligibilis; sensus, seu sentientis, & sentibilis; mensuræ, seu mensurantis, & mensurabilis, & similes. Quas omnes aliqui dicunt in mensurâ, & mensurabili vniuersè fundari, quasi id voluerit Aristot. non tamen bene: quia Aristot. dumtaxat intendit inter alia exempla relationum ad hoc tertium genus spectantium, pro exemplo ponere relationes mensuræ, & mensurabilis, vt constat ex textu.

<sup>3</sup> Cæterum pro resolutione breuissimâ multarum difficultatum, quæ latissimè ab Auctoribus controvertuntur circa materiam huius quæstionis, suppono primò ex vniuersali doctrinâ actuum traditâ *suprà disputatione 3.* omnem relationem, quâ talem ex suo conceptu formali actum quemdam esse alicuius subiecti ad aliquem terminum, per quem tale subiectum ad talem terminum referri dicitur. Sicut è conuerso omnis actus, quo quoduis subiectum circa quemvis terminum exerceri concipitur, relatio quædam est ex suo conceptu formali, quâ tale subiectum dicitur ad talem terminum referri, siue ipsum respicere. Quocirca de relatione in vniuersum proinde in præsentem philosophandum nobis est, atque de actu in vniuersum ibi philosophati sumus.

<sup>4</sup> Vnde suppono secundo, iuxta dicta *ibidem*, aliquos actus; atque adeò aliquas relationes realiter esse tales, quales à nobis concipiuntur; atque adeò quales sunt formaliter, siue ex conceptu suo formali: quia realiter sunt modi quidam subiecti superadditi, eisque adhærentes, quibus subiecta ipsa circa terminos exerceri, siue versari, ad ipsosque subinde referri, siue ipsos respicere dicuntur. Talis enim est conceptus, quem nos formamus omnis actus significabilis per verbum; atque adeò etiam omnis relationis quâ talis, pro vt latius *loco citato* explicatum est. Sunt autem actus; atque adeò relationes huius generis, actio, quâ efficiens producit effectum; passio, quâ passum

recipit illum; vnio, quâ vnum extremum vnitur alteri, cognitio, quâ facultas cognoscitiua cognoscit obiectum; volitio, quâ obiectum vult facultas volitiua, &c.

Suppono tertio iuxta dicta *ibidem*, plerosque actus; atque adeò pleraque relationes non esse realiter tales, quales à nobis concipiuntur; atque adeò quales sunt formaliter; siue ex conceptu suo formali; tamen realiter dentur fundamenta, vnde nos tales desumimus conceptus; seu potius quæ nos per tales conceptus cognoscere intendimus. Huiusmodi autem fundamenta in triplici imprimis sunt differentia. Nam quædam adæquatè sunt identificata cum subiectis actuum, seu relationum; quædam adæquatè sunt ab illis distincta; & quædam partim identificata cum illis, & partim ab illis distincta sunt. e.g. actus, siue relatio, quâ dicitur scientia respicere tum obiectum scitum, tum intellectum scientem, aliud reale fundamentum non habet præter essentiam, siue entitatem ipsius scientiæ; atque adeò formalitas quædam est realis cum scientiâ ipsâ identificata adæquatè. Tantumdemque est de actu, siue relatione, quâ actio respicere dicitur principium, & effectum; & quâ vnio respicere dicitur extrema vnita; & quâ omnis creatura respicere dicitur Deum, vt causam primam sui, & quâ omne accidens physicum, & intrinsecum respicere dicitur suum subiectum inhærentis, siue adhærentis, &c. Actus verò, siue relatio, quâ obiectum prout cognitum, respicere dicitur cognoscentem, à quo cognoscitur pro vnicò fundamento reali habet ipsius cognoscentis cognitionem, quæ adæquatè ab obiecto ipso distincta est. Tantumdemque venit dicendum de actu, quo dicitur obiectum amari ab amante, videri à vidente, audiri ab audiente, &c. Actus denique, siue relatio, quâ dicitur vnum extremum assimilari alteri, pro fundamento reali habet entitates vtriusque extremi: quo fit, vt fundamentum eius partim identificatum sit cum eius subiecto, & partim distinctum ab illo. Et idem est de actu, siue relatione æqualitatis, dissimilitudinis, inæqualitatis, distinctionis vnius extremis ab alio, &c. Similiterque relatio paternitatis pro fundamento habet entitates patris, & filij, & generationem præteritam; & relatio dominij pro fundamento habet entitates domini, & serui, & titulum dominij præteritum, siue ille sit aliquis contractus, siue captio in bello, siue alius, &c. Deinde fundamenta relationis ab eius subiecto distincta siue adæquatè, siue tantum inadæquatè in triplici rursus sunt differentia. Aliquando enim requiritur, quòd omnia illa sint existentia de præsentem ad hoc, vt subiectum de præsentem denominetur, siue dicatur esse relatum aliquando verò tantum requiritur, vt aliquod eorum, vel aliqua existant de præsentem; aliquando denique nullius eorum existentia de præsentem requiritur, prout in exemplis adductis, in aliisque, quæ vniuersumque potest adducere, cernere est.

Appello autem fundamenta relationis ea omnia, quæ ex parte rerum requiruntur, vt subiectum denominetur relatum: quia hic est congruentior modus loquendi; tamen ab aliis communiter fundamentum relationis appelletur solum subiectum: terminus autem eius id, ad quod subiectum referri dicitur. Cætera autem, si quæ interueniunt requisita, ratio fundandi.

His



7 His positis, prima difficultas est, quid sit relatio prædicamentalis, quid transcendentalis, & quomodo differant inter se. Circa quæ quot capita, tot ferme sunt diuersi modi dicendi, in quibus modò recensendis non est, cur moremur. Videri enim possunt apud Tolet. Conimb. Rub. Arriagam & alios, qui de relatione agunt in *Log.* ad lib. Prædicam. Arist. cap. de *Ad aliquid*. Tum apud Suar. *disp.* 47. Petr. Hurt. *disp.* 15. Ouiedo *contr.* 9. & 10. *Metaph.* & alios, qui in *Metaph.* agunt de relatione ad lib. 5. Arist. cap. similiter de *Ad aliquid*, satisque sit impræsentiarum scire primò: Relationem transcendentalem ab omnibus communiter appellari eam, quæ adequatè est identificata realiter cum subiecto, quod per illam referri dicitur: pro vnicoque subinde fundamento reali habet solam essentiam, siue entitatem talis subiecti, iuxta dicta *suppositione tertia*. Secundò, actus relatiuos, qui re ipsa formalitatis sunt, id est, tales, quales à nobis cõcipiuntur iuxta dicta *suppositione secunda*, communiter numerari ab Auctoribus inter relationes transcendentales; non, quòd tales sint comparatione subiectorum, quorum sunt actus; sed, quòd per essentiam suam respiciunt tum ipsa subiecta, tum terminos. Tertio, omnes communiter condistinguere relationem prædicamentalem à transcendentali; vocareque prædicamentalem eam, quæ pertinet ad speciale prædicamentum relationis; ad quod proinde censent non pertinere transcendentalem, & consequenter; neque cadere sub definitionem Arist. *suprà* propositam, vt potè, quæ solius prædicamentalis definitio est. Vtrum autem præter relationes, quas diximus appellari communiter transcendentales, ceteræ omnes commemoratæ, *suppositione tertia*, vel aliquæ tantum earum, & quamnam dicenda sint prædicamentales, & quomodo prædicamentales à non prædicamentibus differant, & qua ratione definitio dicta Aristotelis sit accipienda, vt solis prædicamentibus conueniat, variè ab Auctoribus explicari contenditur, vt apud præcitatos videri potest. De quibus omnibus, quid ego sentiam, paulò infra subiiciam.

8 Secunda, & potissima difficultas est. Quæ ratione relatio dicta prædicamentalis à dicta transcendentali, aut etiam ab aliis diuersa distinguatur à fundamentis, quibus innitur; siue, vt loquuntur alij, à suo fundamento, & termino, & ratione fundandi, aut identificetur cum illis. Prima sententia asserit, posito fundamento, & termino, & ratione fundandi pullulare modum quemdam ab his tribus distinctum, per quem sibi superadditum, & inhaerentem euadit fundamentum ipsum formaliter relatum ad terminum. Ita Rub. *suprà* q. 2. cum Caiet. Capreol. Ferrar. & aliis. Secunda sententia est, eiusmodi relationem cum fundamento, quod denominat adequatè esse identificatam realiter, requirere tamen, vt illud denominet relatum tanquam extrinsecam conditionem, quòd terminus, & ratio fundandi subsistant. Ita aliqui Thomistæ, tribuiturque Patri Soar. *suprà* sect. 2. Sed re verà Soar. ibi omnino censendus est stare pro tertia sententiâ, licet ad secundam relatum quantum ad modum loquendi videatur accedere. Est autem tertia, relationem prædicamentalem cum suo fundamento, termino, & ratione fundandi realiter esse identificatam; atque ita hæc tria omnino, & nihil amplius includere in suo conceptu reali. Ita cum multis à se relatis tenent Petr. Hurt. Arriag. & Ouied. *suprà*, & omnes alij Recentiores communiter; estque sententia S. Th. vt multis comprobatur Hurt.

Ego circa hac difficultatem assero primò, secundam sententiam commemoratam, quam Connotantium, siue Connotatorum, siue de connotatis appellant, omnino falsam esse, vt constat ex doctrina tradita à nobis, & demonstrata *suprà* *disp.* 9. q. 5. *proposit.* 19. quæ ad rem videnda.

Secundò assero, relationem dictam prædicamentalem neutiquam esse modum realem superadditum, & intrinsecum subiecto relato, vt prima sententia commemorata fert; sed prorsus esse idem loquendo realiter cum rebus, in quibus fundatur, siue cum suo fundamento, & termino, & ratione fundandi, vt fert tertia sententia. Itaque relatio similitudinis à parte rei aliud non est ab extremis similibus, & relatio æqualitatis aliud non est ab extremis æqualibus, & relatio distinctionis aliud non est ab extremis distinctis, & relatio paternitatis aliud non est ab entitatibus patris, & filij, & generationis præteritæ à quibus eisdem relatio filiationis etiam est indistincta, & in cæteris pariter.

Probat autem assertum, primò: quia eo præcisè, quòd vna quantitas à parte rei non excedit alteram dicitur ei æqualis; & eo præcisè, quòd vna alteram excedit dicitur ei inæqualis, & eo præcisè, quòd vna res est sicut altera, dicitur ei similis; & eo præcisè, quòd vnus homo generet alterum dicitur ille pater, hic filius: omni alio modo realiter superaddito penitus circumscripto; aliundeque talis modi realiter superadditi ex hisce rebus resultantis nullum extat indicium: ergo superflue talis modus, & sine fundamento adstruitur.

Secundò probatur: quia, posito Petro in rerum natura, Deus euadit illi dissimilis, est inæqualis in perfectione, & eius dominus à sola coexistentia cum Petro; quin Deo vllus modus intrinsecè inhaerens accrescat, vt est notissimum: cum Deus, eiusmodi modorum prorsus sit incapax, vt constat: ergo Petrus pariter absque vllō eiusmodi modorum sibi accrescente à sola coexistentia cum Deo euadit ipsi dissimilis, & inæqualis, & seruus. Tantundem ergo ob eandem prorsus rationem de cæteris extremis relatis prædicamentali ter censendum est.

Tertio probatur: quia, supposito fundamento, & termino, & ratione fundandi omnino necessariò fundamentum euadit relatum ad terminum. Ob id enim veritas hæc: *Tres anguli cuiusvis trianguli sunt æquales duobus rectis*; & vniuersim omnes veritates geometricæ, & arithmeticæ ex diuersarum quantitatum comparationibus resultant, in huiusmodique proinde relationibus consistentes, omnino sunt necessariae, vt constat: at si tales relationes in modis superadditis consisterent, etiam supposito fundamento, & termino, & ratione fundandi non euaderet necessariò fundamentum relatum ad terminum: quia adhuc eis suppositis, nõ esset cur Deus non posset impedire cuiusvis modi superadditi productionem, & existentiam, saltem de potentia sua absolutâ: ergo.

Quartò probatur: quia supposito subiecto relationis, si ad positionem termini, & rationis fundandi naturaliter resularet, producereturque in ipso subiecto modus intrinsecus superadditus, quo euaderet relatum ad terminum, ad motu vniuersi cuiusq; atomi, & vniuersè ad positionem vniuersi cuiusq; creaturæ producerentur in reliquis omnibus vniuersi innumeri intrinseci modi, quibus intrinsecè mutarentur, siquidem posita denud quouis creatura, omnes reliquæ euaderent denud similes illi, vel dissimiles, æquales, vel inæquales, distinctæ, distantes, &c. Quis autem non censet absurdum asserere,



ad positionem singulorum accidentium, & substantiarum, quæ in omnibus temporis instantibus producuntur, caros, & elementa, & mixta, & singulas eorum partes seorsim; omnes Angelos, & animas, & omnes demum mundi entitates tam remotè diffitas loco, tot per singula instantia temporis intrinsecas pati mutationes? maxime cum nulla se prodant earum necessitas.

15 Quintò probatur: quia si relatio esset modus realis resultans in subiecto ad positionem termini; atque aded in omnibus rebus ad positionem cuiusvis, iuxta *superius* dicta; ad positionem cuiusvis relationis resultaret alia in omnibus rebus, & ad positionem huius alia, & sic in infinitum: quia, quavis positâ, euaerent omnes res similes illis, vel dissimiles, æquales, vel inæquales, &c. processus autem infinitus effectuum de facto saltem admitti nequit, ut in confesso est apud omnes, & nos ostendimus *suo loco*. Neque suppositâ doctrinâ, quam impugnamus, talis processus vitari potest: quia licet vnus modi non detur, alius ei præstans, quod ipse habet per suam essentiam (ob id enim vnio non vnitur per aliam vnionem extremis per eam vnitis: quia vnitur eis per suam essentiam; & actio non fit per aliam actionem ab agente per eam effectum, quia fit ab ipso per suam essentiam, &c.) at vnus modi alijs debet dari ad præstandum illi, quod ipse non habet per suam essentiam, quando id sine modo superaddito præstari nequit; vti euenit in proposito iuxta sententiam, quam refellimus: Propterea enim licet vnionis partium caloris non detur alia, quâ eis vnitur, quia per se essentialiter eis vnitur: at alia datur, quâ vnitur subiecto, cui vnitur calor: quia vnio partium caloris non magis, quam calor ipse habet per suam essentiam vniri subiecto: supponimus autem, calorem per vnionem superadditam subiecto vniri. Pariter ergo licet relatio, quâ Petrus est simili Joanni aliâ relatione non egeat, quâ ad Petrum, & Joannem referatur: quia ad eos referri habet per suam essentiam; attamen, ut referatur ad alias relationes aliorum extremorum, & omnino ad alias omnes entitates, ad quas non per essentiam, sed ex accidente referatur: nequit non aliâ egere superaddita relatione, suppositâ aduersâ sententiâ. Ex quo processum infinitum commemoratum statim sequi, compertum est.

16 Sextò probatur. Quia nemo est etiam Aduersarius, qui non admittat aliquas denominationes extrinsecas, aut semiextrinsecas nullum modum superadditum appingentes subiecto denominato. Tales enim videntur omnes reputare denominationes cogniti à cognoscente, amati ab amante, coexistentis cum alio in eodem tempore, cohabitantis cum alio in eadem domo, vel vrbe, & similes: at istæ denominationes non minus sunt relatiuæ ex conceptu suo quam denominationes patris, filij, similis, æqualis, dissimilis, inæqualis, & cetera, quas relationes appellant prædicamentales, ut satis ex se apparet: igitur neque relationes, quas dicunt prædicamentales appingunt modum superadditum subiecto relato; sed omnes æquæ denominationes merè extrinsecæ, aut merè semiextrinsecæ sunt. Mitto aliam: nam hæc sufficiunt pro opinione iam exoletâ penitus abiiciendâ.

17 Ex his infertur, relationes, quas prædicamentales appellant ex suo conceptu formali relationes rationis esse non fictas, sed supposititias, quales sunt denominationes extrinsecæ, & semiextrinsecæ, pro-  
*ut supra disput. 12. q. 3. statutum est.* Quod tamen non tollit, quominus eæ, loquendo absolute, relatio-

nes appellantur reales: quia fundamenta, vnde à nobis sumuntur, seu potius, quæ ab intellectu nostro cognoscere intenduntur, dum earum conceptus format, realia sunt. De quo plura in *ea q. 3. aliisque in locis ibi citatis* videnda sunt.

Sed contra doctrinam statutam obici solet. Sequi ex sententia stabilita non dari speciale genus, seu prædicamentum relationis, contra Arist. & omnes. Tum quia fundamenta realia, à quibus relatio prædicamentalis dicitur non distinguuntur sunt ad alia prædicamenta spectantes, ut est notissimum: tum quia plerumque saltem sunt entitates suapte naturâ non relatae, sed absolute: atque aded nisi per relationem superadditam referantur ad prædicamentum relationis spectare prout relata non possunt.

Respondent communiter Recentiores, & bene, 19  
ut apud Quieto, & alios videre est, entitatem pertinentem ad vnum prædicamentum sub vno conceptu formali, posse sub alio ad aliud item pertinere: indeque etiam fieri, ut entitates in se absolute, prout cadentes sub nostrum conceptum comparatum, & relatiuum ad prædicamentum relatiuum, seu relationis pertinere dicantur. Aristot. quippe eo solum sine adstruxit prædicamenta, ut ad certas, diuersasque classes reduceret omnia prædicamenta, quæ nos de rebus prædicamus, congruenterque reuocauit ea ad decem genera, cum posset ad plura, aut ad pauciora; nec tam ad diuersitatem realem prædicatorum, quam ad formalem, quæ ex nostro modo concipiendi fortuitur attendit. Propterea *actionis, & passionis* ob earum diuersitatem formalem diuersa prædicamenta constituit, tamen si realiter sint idem. Et, quæ relatiuè concipiuntur sub genere *relationis* reposuit quidquid sit de eorum entitate in se absolute, aut non absolute. *Situs* etiam speciale fert prædicamentum, cum situs quædam præsentia sit contenta sub *ibi*; sicut, & *habere*, cuius itidem posuit speciale prædicamentum, quædam relatio est contenta sub *ad aliquid*; ipsumque *ibi* speciale prædicamentum fecit, cum locum, à quo non distinguitur, sub genere quantitatis posuerit; sub quo etiam posuit tempus, & tamen *quando*, quod quoddam tempus est, speciale etiam prædicamentum fecit. Numerum item sub prædicamento quantitatis locauit, cum tamen numerus pro materiali; & quoad suam entitatem realem per omnia genera vagetur: potest enim esse numerus substantiarum, aut relationum, aut qualitatum, aut actionum, &c. Ex quo patet, bene etiam posse relationem prout talem ad speciale prædicamentum relationis spectare, aut etiam ipsum constituere, tamen si materialiter, siue fundamentaliter sumpta per omnia prædicamenta vagetur. Ut hinc appareat, Arist. maiore cum latitudine processisse in constituendis, & numerandis prædicamentis, quam Expolitores eius communiter existimare videntur.

Vnde iam pro plena resolutione difficultatis primæ propositæ *num. 7.* videtur inferendum. Primò contra plerisque, Aristot. in lib. Prædicam. cap. de *Ad aliquid* omnem omnino relationem etiam, quæ vocant transcendentalem sua illa definitione *supra num. 2.* relata voluisse complecti. Agit enim *ibi* manifestè, sicut & lib. 5. *Metaph. cap. 15.* de omnibus prorsus, quæ sunt ad aliquid, pro exemplisque affert inter alia habitum, dispositionem, sensum, scientiam, positionem, accubitus, stationem, sessionem, &c. quorum multa saltem sunt ex genere eorum, quæ relata transcendentaliter nuncupantur. Et quidem, legenti textus Aristotelis *locis citatis* compertum



comperitur fieri, eum de omnibus omnino, quæ sunt ad aliquid vniuersalissime agere, & alioquin parum scientiæ processisset. Quod autem relatio dicta transcendentalis per plura, aut omnia prædicamenta vagetur entitatiue (quo titulo appellatur transcendentalis) nihil obstat, quominus sub speciali rationis conceptu ad speciale prædicamentum relationis pertineat; siquidem etiam relatio, quæ prædicamentalis dicitur, & tunc controuersia pertinet ad speciale prædicamentum relationis, per plura, aut omnia alia prædicamenta vagatur entitatiue, ut ex dictis *n. præced.* liquidum est.

21 Ex quo videtur inferendum secundò, relationem in vniuersum non bene diuidi communiter in prædicamentalem, & transcendentalem; siquidem utraque sic appellata, & prædicamentalis dici deberet, utpote spectans sumpta formaliter ad prædicamentum relationis ab Arist. institutum, & transcendentalis dici posset, utpote entitatiue transcendens alia prædicamenta. Quare relatio constitutiva prædicamenti relationis, quæ, ut reor, omnem omnino relationem realem amplectitur aliter mihi est diuidenda consentaneè ad diuisionem actus in genere tractatam *disp. 8. quæst. 3.* Primò quidem, in relationem re ipsa formalem, id est, talem re ipsa, qualis concipitur à nobis, cuiusmodi sunt actus relationis *supra num. 4.* commemorati (qui prout respectui formaliter ad prædicamentum relationis pertinere censendi sunt; tamen quidam eorum, quæ talium specialia prædicamenta constituent) & in relationem re ipsa non formalem, sed fundamentalem duntaxat, quales sunt reliquæ omnes *num. 5.* recensitæ. Relatio autem non re ipsa; sed ex modo tantum concipiendi nostro formalis, rursus est triplex, iuxta *ibi* dicta secundum *esse* fundamentale, quod re ipsa habet considerata: alia, quæ adequatè identificatur cum subiecto per eam relatio; alia, quæ adequatè ab illo distinguitur; alia, quæ partim identificatur, partim distinguitur. De quo plura *ibidem*. Aduerto tamen, sub hanc diuisionem vniuersalius acceptam, etiam cadere relationem re ipsa formalem, utpote, quæ à suo subiecto realiter adequatè distincta est. Est quippè, ut sic diuisio adequata relationis vniuersalissime sumpta.

22 Vnde tertio videtur inferendum, omnem denominationem extrinsecam, aut semiextrinsecam ex suo conceptu formali respectui iuxta doctrinam statutam *disp. 12. q. 3.* ad prædicamentum relationis Aristotelicū pertinere, siquidem omnis talis denominatio sub membris prædictis relationis prædicamentalis continetur, ut constat. Et quidem denominationes scibilis, sensibilibis, mensurabilis, & aliæ huiusmodi, quæ extrinsecæ reputantur communiter inter ea, quæ dicuntur ad aliquid; ad dictumque proinde prædicamentum pertinent, numerantur ab Aristotele.

23 Iam tertia difficultas est; quænam relationum appellanda sit relatio secundum dici, & quænam relatio secundum esse. In quo variè etiam sunt Auctores, ut apud præcitatos videri potest. Illi tamen sequendi sunt, qui solam relationem rationis vocant secundum dici; loquuntur autem de relatione rationis ficta. Nam, quæ suppositicia est non obest, quominus conceptus, cui conuenit relatio realis, atque adeò secundum esse dicatur iuxta dicta *n. 17.*

24 Quarta difficultas est. Quot aliis diuisionibus præterea relatio sumpta vniuersè diuidenda est. Primò namque, diuidi solet in realem, & rationis. De qua diuisione nihil est quod oporteat addere ad

dicta *d. 12.* de natura entis rationis, prout condistincti ab ente reali. Vnde etiam constat, quomodo relationi reali, & rationis vnus conceptus communis, & vniocus dari possit, aut secus. Id solum aduerto, Caiet. & Canar. communiter ab omnibus reijci, quatenus *1. p. q. 28. art. 2.* dixerunt, relationem quantumvis realem secundum *esse in*, neque realem, neque rationis esse secundum *esse ad*; sed quid præscindens à reali, & rationis; sed non bene: quia relatio tam quoad respectum ad terminum, quem vocant *esse ad*, quam quoad respectum ad subiectum, quem vocant *esse in* potest esse, aut purè realis, aut purè rationis, aut quid præscindens à reali, & rationis, prout ex doctrinâ tradita *disp. 12. q. 1. & in præfati q.* quisque potest colligere.

Secundò diuidi solet relatio in mutuam, & non 25 mutuam, rursusque mutua in æquiparantiæ, & disquiparantiæ. Appellatur autem mutua, quando ita subiectum refertur ad terminum, ut etiam terminus referatur ad subiectum; quando autem relatio termini ad subiectum diuersa est à relatione subiecti ad terminum, ut euenit in relationibus patris, & filij, tunc vocant relationem mutuam disquiparantiæ: æquiparantiæ autem, quando non est diuersa, ut euenit in relationibus, quibus duo extrema inuicem sunt similia, aut æqualia. Non mutuam autem relationem dicunt, quæ subiectum ita refertur ad terminum, ut terminus ad subiectum nullatenus relatus sit, qualem censent relationem, quæ creatura refertur ad Deum. Ego verò arbitror primò, iuxta hunc loquendi modum nullam esse relationem non mutuam: quia nequit subiectum referri ad terminum, quin terminus ad subiectum referatur relatione diuersa; siquidem eo ipso, quod subiectum per suam relationem respicit terminum, nequit non terminus denominari relatiue respectus à subiecto, terminansque relationem eius, ut patet; quod etiam euenit in Deo respectu creaturæ. Vnde arbitror secundò, multò aptiorem fore loquutionem, si tantum dicamus, relationem esse mutuam, quando subiectum, & terminus inuicem referuntur relationibus eiusdem rationis specificæ, ut sunt similitudinis, æqualitatis, distinctionis, & aliæ huiusmodi. Secus, quando diuersæ, ut sunt relationes paternitatis, & filiationis, mariti, & vxoris, domini, & serui, & similes. Quo ego pacto loquar, cum opus fuerit. Mitto alias diuisiones, quæ in iam *supra* traditis recidunt, aut recidere debent.

Quinta difficultas est. An relatio prædicamentalis requiratur terminum existentem. Affirmant communiter Auctores, ut videre est apud Soar. *disp. 47. Metaph. scilicet. 8.* & Ouid. *conuen. 9. Metaph. punct. 3.* Ego verò, ut certum apud omnes statuo, ex relationibus tum adequatè indistinctis, tum adequatè distinctis, tum partim indistinctis, & partim distinctis realiter à suo subiecto aliquas esse, quæ non requirunt terminum existentem; ut cernere est in relatione, quæ scientia de obiecto non existente refertur ad ipsum, & in relatione, quæ obiectum existens à scientiâ non existente scibile dicitur; & in relatione, quæ hominem dicitur prior crastino; & aliquas esse, quæ requirunt terminum existentem; ut etiam apparet in relatione connexionis creaturæ cum Deo, & in relatione, quæ obiectum ab existente visione dicitur visum, & in relatione domini serui existentis. Quo posito, videant nunc Auctores, ad quod horum trium generum (omnem relationem excogi



excogitabilem comprehendentium iuxta dicta *numer. 21*, relationem prædicamentalem reducant, ut sua assertio vera sit. Vel quam ipsi appellent relationem prædicamentalem, ut difficultas proposita locum habeat. Apud me enim, qui omnem omnino relationem prædicamentalem censeo appellandam, conspicua est eius resolutio, ut constat ex dictis; nimirum aliquas relationes prædicamentales exigere terminum existentem, aliquas verò secus. Quomodo autem relatio, quæ denominatio est re ipsa subiecto extrinseca, aut semiextrinseca, & consequenter essentia quædam per accidens dici possit existere tamen non omnes partes eius sint existentes, ex doctrinâ vniuersali traditâ *suprà disp. 9. q. 5.* constat. Quæ ad rem rocolenda.

27 Sexta difficultas est; vtrum relatio terminetur ad absolutum: an verò ad respectum. Sunt, qui censent, ad respectum, quia tale, terminari. In quibus est *Rub. suprà quæst. 7.* Soar. verò *sect. 17.* Hurtad. *sect. 7.* Ouid. *punct. 5.* & cæteri ferè omnes communiter ad absolutum terminari assentiant; quibus assentior: nempe relatio paternitatis ex suo conceptu non respicit filium reduplicatiuè prout filium; siue prout relatum ad patrem; sed præcisè prout homo quidam est; & relatio, quâ A, est dissimilis B, non respicit B, prout dissimile ipsi A; sed præcisè quoad entitatem, quam habet, & in cæteris pariter. Quod certè adde ex terminis ipsis videtur notum, ut miror, aliquos esse, qui oppositum senserint. Probat tamen insuper primò: quia oculi non vident candorem, ut vilum; sed præcisè secundum se: & agens non producit effectum ut productum; sed præcisè secundum se: & creatura non respicit Deum ut respectum; sed præcisè secundum se, ut est notissimum: ergo tantumdem est dicendum de cæteris relationibus. Secundò: quia si A, esset dissimilis B, prout sibi dissimili, esset dissimilis illi, ut supponitur, & simul non esset dissimilis: quia A, & B formaliter, prout dissimilia inuicem non sunt dissimilia: sed similia à relationibus similibus dissimilitudinis, quas habent. Est igitur vnumquodque eorum dissimile alteri quoad entitatem præcisè considerato. Tertiò: quia homo eius tantum termini dicitur esse pater, quem physice genuit: at non genuit physice filium reduplicatiuè prout filium; siquidem in conceptu reali filij, quâ talis, entitas filij, & entitas patris & entitas generationis intrat: prout constat ex doctrinâ traditâ *suprà num. 8.* & certum est, non genuisse suam, generationisque entitates: sed solam entitatem filij; ergo huius tantum pater est: ad hancque proinde præcisè terminatur paternitatis relatio. Quartò denique à priori: quia, ut subiectum referatur ad terminum impertinens est, quod terminus vicissim referatur ad subiectum ipsum. Nam sicut relatio subiecti ad terminum non poscit, quodd terminus, referatur ad subiectum relatione eiusdem rationis, ut patet, quando relatio subiecti ad terminum non mutua est: ita non poscit quodd vltimò referatur: ergo subiectum non refertur ad terminum, prout ad se vicissim relatum; sed tantum ad termini entitatem præcisè. Hæc satis. Quæ autem ex aduerso obici possunt leuiores sunt, quam, ut in eis dicendis morari oporteat: apud Auctores commemoratos videri possunt.

28 Septima difficultas est. An relationes suscipiant magis, & minus. Dico cum communi, aliquas suscipere, ut relationes inæqualitatis, *Pharus Scient. Tom. I.*

dissimilitudinis, &c. Aliquas verò non suscipere, ut relationes æqualitatis, distinctionis, & similes.

Octaua difficultas est. Vtrum aliqua relatio ad terminum impossibilem esse possit. Valquez & alij videntur negare, dum requirunt ad omnem relationem terminum aut existentem, aut possibilem. Sed communis sententia affirmat, quam tenent Soar. *disputat. 47. Metaph. sect. 4.* Ruiz *tom. de scient. disputatione 5. sect. 2.* Albertin. de prædicam. ad aliquod quæst. 5. Ouid. *controuers. 10. Metaph. punct. 2.* & apud eos alij. Egoque ut proflus certam amplector: quia scientia de obiecto impossibili relatio quædam est ad ipsum, negatio etiam eius à nobis respectiue ad ipsum concipitur cum fundamento: relationes etiam similitudinis, dissimilitudinis, inæqualitatis, distinctionis, oppositionis ad chimeras terminari sapissimè ex suo obiectiuo conceptu manifestum est, cum possibilia impossibilibus, & impossibilia ipsa inter se verè sint ex conceptibus suis, aut similia, aut dissimilia, aut æqualia, aut inæqualia, aut opposita, aut distincta, &c.

Nona difficultas est. Vtrum eiusdem ad se ipsum relatio realis esse possit. Communis sententia videtur negare, quam latè tueretur Ouid. *contr. 10. Metaphys. punct. 3.* Ego verò cum Ruiz *tom. de scient. disputat. 5. sect. 2.* affirmo. Primò: quia cognitio quâ intellectus creatus cognoscit se ipsum, relatio quædam eiusdem ad se ipsum est, non solum realis; sed etiam re ipsa formalis. Similiterque amor, quo se amat voluntas creata. Secundò: quia connexio, quâ vnumquodque secum ipso est connexum, & identitas, quâ vnumquodque sibi ipsi est identificatum, relationes quædam sunt ex suo conceptu formali fundamentaliter reales: quod satis videtur, ut relationes reales absolute dicantur; tamen formaliter sumptæ relationes sint rationis supposititiæ: sicut relationes similitudinis, æqualitatis, paternitatis, & alia, quæ prædicamentales vulgò appellantur, ex suo conceptu formali relationes rationis supposititiæ sunt, & nihilominus, loquendo absolute, reales relationis vocantur: quia fundamenta vnde sumuntur conceptus formales earum: seu potius, quæ per tales conceptus intenduntur ab intellectu nostro cognosci realia sunt, iuxta doctrinam statutam *suprà numer. 17.* Quo etiam iure relationes, quibus idem sibi ipsi dicitur simile, & æquale, reales appellari poterunt. Vnde iure potiori relationes scientiæ, & amoris, quibus Deus se cognoscit, & amat, eiusdemque proinde sunt ad se ipsum, reales, loquendo absolute, dicenda venient, ut censuit Ruiz *vbi suprà.* Porro relatio eiusdem ad se ipsum circularis vocari potest, sicuti actum eiusdem ad se ipsum *suprà disputat. 8. quæst. 3.* circularem vocauimus.

Quomodo autem omnium relationum vnus conceptus vniuersalis; atque adeo vniuersus, qualis per definitionem Aristotelicam principio positam exponitur, dari possit, ex doctrinâ generali tradendâ *infra disp. 17.* compertum fiet. Vtrum autem ad relationem detur per se motus, necne, alibi est examinandum, vbi de motu sermo sit. Veniamus iam ad agendum de relationibus connexionis, oppositionisque speciatim. Quo tanquam ad scopum potissimum spectat præsens disputatio.



## QVÆSTIO II.

*Quid sit connexio rerum, & quod duplex?*

32 **I**D dicitur vniuersè cum alio quopiam connecti, siue connexum esse, quod ita cum sua naturâ est colligatum, vt sine eo esse non possit. Vnde patet, connexionem ex suo conceptu actum quemdam esse significabilem per verbum, quo vnum extremum tanquam subiectum cum alio, tanquam cum termino connecti, seu colligari dicitur iuxta doctrinam vniuersalem actuum traditam *suprà disput. 8.* Ex quo rursus fit, connexionem omnes condiciones, seu proprietates actus expositas ibi fortiri. Est autem connexio actus metaphysicus adequatè per identitatem intrinsecus suo subiecto adequatè iuxta doctrinam *in ea disput. traditam 9. 3.* atque aded relatio quadam cum suo subiecto adequatè adequatè identificata, iuxta doctrinam *quæst. præced.* Vnde connexio in suo conceptu reali non inuoluit terminum, cum quo suum adequatum subiectum connecti dicitur, quando subiectum à termino adequatè distinctum est. Id quod inde monstrandum venit. Nam, vel tale subiectum per suam entitatem præcisè est impotens esse sine tali termino, vel non? sed per suam simul, & termini entitatem? si primum, per suam entitatem præcisè erit cum termino connexum, quod ipsum est connexionem eius cum ipso esse adequatè identificatam. Si verò dicatur secundum, tale subiectum cum tali termino connexum non erit, vt patet; tamen cum illo connectatur coniunctum ex subiecto, & termino, vt omne totum connectitur cum sua parte, qui est casus exclusus. Constat igitur, connexionem cum suo subiecto adequatè esse adequatè identificatam, quando subiectum à termino adequatè distinctum est.

33 **D**ico autem, connexionem adequatè esse identificatam realiter cum suo subiecto adequato: quia licet sæpè aliqua res cum alio quopiam connectatur ex suppositione alicuius circumstantiæ extrinsecæ sibi, quo casu talis connexio cum tali re non est identificata adequatè. At tunc subiectum adequatum talis connexionis non sola res; sed coniunctum ex ipsâ, & tali circumstantiâ censendum est, cum quo certum est, esse eam adequatè identificatam realiter; siquidem perinde est, rem ex suppositione circumstantiæ connecti cum termino, atque coniunctum ex re, & circumstantiâ connecti cum termino, vt patet. Cæterum, quia res ex suppositione circumstantiæ, potius, quam coniunctum ex re, & circumstantiâ solet plerumque dici connexa cum termino; talis connexio respectiue ad tale subiectum actus est metaphysicus semiextrinsecus; id est, inadæquatè tantum identificatus cum illo; cui etiam proinde contingens erit, quando circumstantia ex qua etiam ille desumitur, ipsi subiecto fuerit contingens.

34 **D**ico etiam. Quando subiectum à termino adequatè est distinctum: quia sæpè etiam idem secum ipso, & totum cum sua parte connecti dicitur (connexionem scilicet circulari, iuxta dicenda *postmodum*). Quo casu subiectum adequatè connexionis; atque aded etiam ipsa connexio ab eo indistincta realiter; aut adequatè; aut inadæquatè identifi-

cantur cum termino. Ita tamen, vt connexio eo solum titulo identificetur cum termino: quia subiectum, cum quo ipsa adequatè est idem, identificatur cum termino. Vnde rursus apparet de ratione connexionis in vniuersum esse, cum suo subiecto adequatè adequatè identificari realiter, quâ ratione explicatum est.

Iam verò connexio in metaphysicam, physicam, 35 & moralem primâ diuisione diuiditur. Connexio metaphysica est, quâ subiectum ita est colligatum cum termino suapte naturâ, & essentiâ, vt sine illo nullâ potentiâ possit esse; aded, vt si esset sine illo, duo necessariò sequerentur contradictoria simul vera: quod penitus est impossibile. Hoc pacto connectuntur actio cum effectu per illam factò, & cum principio efficiente: Cognitio omnino infallibilis cum suo obiecto: creatura cum Deo, &c. Connexio physica est, quâ subiectum ita est colligatum cum termino, vt sine illo naturaliter, & citra miraculum esse non possit; tamen possit miraculo interueniente. Sic connectuntur ignis cum calore, Sol cum lumine, accidens physicum cum substantiâ, &c. Connexio denique moralis ea est, quâ subiectum ita est colligatum cum termino, vt sine illo esse non possit, spectato modo, quo cuncta, aut semper, aut ferè semper, aut plerumque solent spectato iure naturæ. Vnde connexio moralis varios gradus potest habere, quos ad supremum, medium, & infimum possumus reuocare, quales sunt tres insinuat: supremus scilicet, quando subiectum sic se habet ad terminum, vt in eadem rerum, & circumstantiarum peristasi nunquam sit sine illo. Medius, quando ferè nunquam. Infimus, quando maiori ex parte, etsi aliàs tum absolute: tum naturaliter sine illo esse posset. Exemplum sit primi gradus, connexio, quam habet cum existentia Romæ testimonium eorum omnium, qui Romam esse testati sunt. Exemplum secundi gradus, quam habet indigentia parentis inopis cum largitione muneris à filio prædiuite, & probo faciendâ. Exemplum tertij, preces filij cum re facilius præstandâ à matre.

Porro connexio metaphysica in ipsis rerum essentis, in essentialique existentia nullâ potentiâ refragabili, quam illæ habent termini connexionis, fundatur: Connexio verò physica in existentia naturali, iuridicâ, siue in naturali debito, quo terminus connexionis subiecto connexo debetur, aded, vt nequeat citra miraculum illi negari; tamen per miraculum possit: Connexio verò moralis in propensione, inclinatione, necessitudine, siue propinquitate, quam subiectum aliàs indifferens respectu termini connexionis præ extremo contradictorio habere censetur. Quæ tanta esse potest, vt de existentia talis contradictorij: ne physicam quidem formidinem, siue suspicionem relinquat, vel tanta, vt non relinquat formidinem prudentem, licet relinquat physicam, iuxta primum, & secundum dictorum graduum, vel denique tanta, iuxta tertium, vt locum det, aut suspicioni prudenti, aut iudicio minus probabili de existentia dicti contradictorij. Pro quo videnda dicta *suprà disputat. 5. & 6.*

Secundò, quælibet connexio ex prædictis in immediatam, & mediatam diuiditur. Immediata est, quando vnum extremum cum alio per se immediatè; seu nullo medio interposito connexum est. Mediatâ verò quando



## Disp. XIV. De relat. connex. &c. Quæst. II. 399

quando vnum extremum cum alio connectitur per mediam aliquod, aut per plura media interposita. E. g. si A connectitur per se cum B, & B cum C, & C cum D, & D cum E, &c. Connexio, quam A habet cum B immediata est, sicut, & quam habet B cum C, & C cum D, & D cum E &c. quam verò habet A cum C, cum D, cum E &c. mediata est: sicut & quam habet B, cum D, cum E &c. necnon, quam habet C cum E &c. Ex quo patet primò, connexionem immediatam vno tantum modo, siue vno tantum gradu posse esse talem; mediatam verò multis: quia potest esse magis, aut minus mediata; siue remota in quouis gradu numerabili, nempe in secundo, in tertio, in quarto, & ita deinceps. Secundo patet, quomodo series, siue progressio continua connexionum, terminorumque conexorum possit compingi, si A cum B, B cum C, C cum D, D cum E & ita deinceps connectantur. Tertio patet, seriem conexorum continuam aut posse excogitari ab vtraque parte infinitam, aut ab vtraque finitam, aut ab alterutra infinitam, finitamque à residua. Quæ autem ab vtraque parte est finita, aut potest esse circularis, vt si in hac conexorum serie A B C D E, E immediatè connectatur cum A, cuius remotissimam terminat connexionem; aut potest esse non circularis, vt si E in assignatâ serie cum nullo alio termino connectatur. Vtrum autem series conexorum ab vno latere, vel ab vtroque infinita possibilis sit, suo loco determinabitur.

38 Tertio, diuiditur connexio quatuor in mutuam, & non mutuam. Mutua est, quando vnum extremum cum alio, & vicissim hoc cum illo connexa sunt. Non mutua verò, quando vnum extremum cum alio connexum est; sed non è conuerso. Connexio autem mutua; aut potest esse immediatè talis, vt si A cum B, & B cum A immediatè connexa sint; aut potest esse talis mediatè, vt si A mutuo immediatè connectatur cum B, & B similiter cum C, quo casu A, & C mutuo mediatè connexa erunt; aut potest esse talis partim immediatè, partim mediatè, vt in omni serie circulari alias non mutuo conexorum contingit. Si enim in illâ serie A B C D E, E connectitur immediatè cum A connexo secum remotissimè, A, & E partim immediatè, & partim mediatè mutuo inter se connexa erunt.

39 Quarto, connexio metaphysica in circulem, & rectam est diuidenda, iuxta diuisionem actus circularis, & recti traditam *disputatione* 8. *quæst.* 3. Circularis dicitur ea, quæ vnumquodque secum ipso connexum est; tum etiam ea, quæ totum quoduis connexum est cum qualibet suarum partium, à qua inædquatè tantum distinguitur. Recta verò dicitur ea; quæ quoduis subiectum cum termino adæquatè à se distincto connexum est; idque siue subiectum, & terminus per nostram rationem; siue realiter distinguantur. Dari quippe formalitates suapte conceptu connexas cum aliis, à quibus non distinguuntur realiter, sed per nostram rationem tantum indubitatum est, vt ex dicendis apparebit.

40 Quinto, connexio sumpta vniuersè, alia est secundum *esse* quiditatum; siue subiecti; siue termini; alia secundum *esse* existentiale; alia secundum vtrumque *esse*. Quocirca nouem imprimis combinationes facindæ veniunt. Quiditas enim subiecti connecti potest cum quiditate termini, aut cum existentia termini; aut cum vtraque. Ecce tres; si similiterque existentia subiecti, vnde alia tres; similiterque coniunctum ex quiditate, & existentia subiecti, vnde tres reliquæ. Et quoniam tam quiditas, quam existentia siue subiecti, siue termini aut abso-

*Pharus Scient. Tom. I.*

luta, aut conditionata esse potest, iuxta doctrinam latè traditam *disputatione* 10. hinc crescunt combinationes; atque adedò connexionum genera vsque ad 225. in quibus prolixè recensendis non est, cur immorer: id enim facile præstabit quisque versatus in combinando. Appello autem impræsentiarum *esse* quiditatum, & quiditatem siue subiecti, siue termini, quamlibet veritatem spectantem ad statum quiditatum eorum; siue ad essentiam; siue ad passionem eorundem pertineat illa. *Esse* verò existentiale, & existentiam dico, quamlibet similiter veritatem pertinentem ad statum ipsorum existentiale, iuxta dicta *loco citato*. Idque siue subiectum, aut terminus connexionis sit quid positium, cui formaliter, & propriè conuenit habere quiditatem, aut existentiam, aut vtrumque, siue sit quid negatiuum, cui tantum per quandam æquivalentiam id conuenit, iuxta dicta *disputatione* 9. *quæst.* 3. de quo etiam *disputatione* 10. plura sunt dicta, quæ ad rem recolenda.

Hinc sextò, connexio sumpta vniuersè subiecti ad terminum esse potest, aut respectiue ad idem terminum, in quoambo esse, siue habere suum *esse* dicantur, aut respectiue ad diuersa: nimirum respectiue ad eundem statum, aut ad diuersos; ad idem tempus, aut ad diuersa, ad eundem locum, aut ad diuersos; ad idemque subiectum, aut ad diuersa; res quippe esse, siue habere suum *esse* dicuntur in aliquo statu, in aliquo tempore, in aliquo loco, aut etiam in aliquo subiecto, sumpto subiecto vniuersè pro quouis alio tertio, aut pro subiecto prædicationis, quod tertium vniuersalissimum est; in quo prædicatum, quod ad rem attinet, dici potest sæpeque dicitur habere suum esse.

Vnde itidem multæ aliæ combinationes; atque multa connexionum genera pullulant, quas numerare opus non est. Sat sit scire, e. g. fieri posse, vt A prout habens esse in statu existentiale connectatur cum B prout habente esse in eodem statu existentiale, aut in diuerso; nempe in quiditatu: primumque eueniet, si A non possit existere, quin existat B: secundum, si A non possit existere, quin B sit possibile; aut sit tale, vel tale quid ex suo conceptu obiectiuo. Tum fieri potest, vt A prout habens esse in tempore præsentè connectatur cum B prout habente esse in eodem tempore; aut in diuerso: nempe in præterito, vel futuro. Primumque eueniet, si A nequeat existere in tempore præsentè, quin in eodem existat B. Secundum, si A nequeat existere in tempore præsentè, quin B vel existerit in tempore præterito, vel sit exiturum in futuro. Tum fieri potest, vt A prout habens esse in hoc loco connectatur cum B prout habente esse aut in eodem; aut in alio. Primumque eueniet, si A nequeat existere in hoc loco, quin in eodem existat B. Secundum, si A nequeat existere in hoc loco, quin existat B in aliquo alio. Tum denique fieri potest, vt A prout habens esse in hoc subiecto connectatur cum B prout habente esse aut in eodem, aut in alio: primumque eueniet, si A nequeat conuenire huic subiecto; idque siue intra statum quiditatum, siue intra existentialem, quin conueniat eidem B pariter, aut quiditatuè, aut existentialem. Secundum. Si A nequeat conuenire huic subiecto, quin alteri subiecto conueniat B. Similiterque in reliquis casibus residuarum combinationum, quas multas esse constat ex dictis, philosophandum est. Ex quibus omnibus satis apparet, quid sit connexio rerum, & quotuplex.



## QVÆSTIO III.

*Quid sit oppositio rerum. Et quotuplex?*

- 43 **A** Ristot. in lib. *Pradicam. cap. 11*. Vbi de iis incipit agere, quæ Postpradicamenta vocant, quatuor genera oppositorum expouit. Alia enim, inquit, opponuntur relatiuè, vt duplum, & dimidium; alia contrariè, vt bonum, & malum; alia priuatiuè, vt visus, & cæcitas; alia contradictoriè, vt affirmatio, & negatio; siue, vt esse, & non esse. Quid verò sit oppositio in genere non definit Philosophus.
- 44 **Q**uam, vt ego definiam suppono, ea vniuersè dici opponi, siue opposita esse, quorum vnum ita aduerfatur alteri, siue ei repugnat, vt simul cum illo esse non possit. Ex quo patet, oppositionem ex suo conceptu actum quemdam esse significabilem per verbum, quo vnum extremum tanquam subiectum alteri tanquam termino, ita aduerfari, & opponi dicitur, vt ambo simul esse non possint; sed sit necesse, alterum non habere esse, si alterum habet, & vice versa, consentaneè ad doctrinam vniuersalem actuum traditam *suprà disputatione 8*. Quæ subinde oppositioni conuenit quatenus actus est. Vnde etiam apparet oppositionem relationem quamdam esse ex conceptu suo formali, iuxta dicta *quest. 1*. huius disputationis.
- 45 Hinc autem sit primò, oppositionem necessariò esse mutuam, vt est distinctio, dissimilitudo, inæqualitas, & alia huiusmodi, necesse quippe est, vt B non possit esse simul cum A, si A non potest esse simul cum B; sicut necesse est, vt B sit distinctum ab A, aut ei dissimile, aut inæquale, si A est distinctum à B, aut ei dissimile, aut inæquale, prout *infra q. 4*. explicatius monstrabimus. In quo oppositio differt à connexionem, quæ plerumque est non mutua, vt constat ex dictis *q. 2*.
- 46 Secundo sit, oppositionem actum quemdam esse metaphysicum semiextrinsecum respectu vniuscuiusque ex extremis oppositis; sicut est distinctio respectu vniuscuiusque ex extremis distinctis, dissimilitudo respectu vniuscuiusque ex extremis dissimilibus, & cæteri huiusmodi; & consequenter relationem semiextrinsecam esse, siue partim cum suo subiecto identificatam, & partim ab illo distinctam; In conceptu enim eius reali ambo extrema oppositionis includuntur vt minimùm: atque ita, dum vnum eorum tanquam subiectum alteri vt termino opponi dicitur, actus hic oppositionis, non solum cum suo subiecto adæquatus; sed etiam cum suo termino est identificatus realiter; in quo etiam ab actu connexionis discriminatur, qui solum cum suo subiecto adæquatus; non item cum suo termino, quando hic à subiecto distinguitur est identificatus realiter, vt vidimus *q. 2*.
- 47 Dico autem conceptum realem actus, seu relationis oppositionis ambo extrema opposita, vt minimùm includere in suo conceptu reali: quia sæpe fit, vt aliquam aliam præterea circumstantiam includat. Quia sicut sæpe res aliqua cum aliâ quapiam connexa est, non absolute; sed ex suppositione alicuius circumstantiæ; quo casu nequit non talis circumstantia in conceptu reali talis connexionis includi, iuxta dicta *q. 2*. ita etiam sæpe res aliqua al-

teri cuiuspiam est opposita, non absolute; sed ex suppositione alicuius circumstantiæ; quo etiam casu nequit non talis circumstantia includi in conceptu reali talis oppositionis, vt patet.

Includuntur autem in conceptu reali oppositionis extrema opposita, non quoad esse, secundum quod sunt opposita; (siquidem verum est, ea esse opposita, cum non sit verum, habere illa tale esse, hoc ipso, quòd sunt secundum illud opposita, vt patet) sed quoad aliud esse quidditatum sui, à quo habent vt sint opposita secundum illud. e.g. A, & B opposita secundum vtriusque existentiam, non componunt suam oppositionem prout habentia existentiam; (siquidem verè habent ambo illa inter se oppositionem; cum tamen verè non habeant ambo illa existentiam: imò neque possint habere) sed prout habentia talem essentiam, à quâ habent, vt ambo simul non possint existere. Et in cæteris pariter.

Quòd autem relatio oppositionis sit semiextrinseca modo dicto inde probatur. Primò: quia tales citra dubium sunt relationes distinctionis, dissimilitudinis, inæqualitatis, & alia huiusmodi, quibus aperte assimilatur. Secundò: quia si relatio oppositionis esset identificata adæquatè cum subiecto relato, quoduis ex extremis oppositis titulo oppositionis esset intrinsecè connexus cum quidditate alterius, ipsamque exigeret essentialiter, iuxta doctrinam demonstrandam *q. 4. proposit. 17*. Hoc autem, quis non censet absurdum? siquidem talis connexionis, & existentia nullum extat indicium; & Deus titulo oppositionis, quam habet cum altero Deo chimerico, cum eius quidditate connexus non est, vt *suo loc.* ostendimus, quod manifesto argumento est, ex titulo oppositionis non nasci talem connexionem, vt deberet, iuxta *proposit. citatam*. Si relatio oppositionis esset identificata adæquatè cum subiecto relato, vt *ibi* videbimus.

Tam verò oppositio sumpta vniuersè in contradictoriam, & contrariam venit imprimis diuidenda. Contradictoria est, quâ duo quæque extrema opponuntur, quorum vnum est negatio alterius. Contraria, quâ opponuntur duo quæque, vel plura extrema, quorum nullum est negatio alterius, siue ea sint positiua, siue negatiua, siue mixta. Ex quo patet, omnes omnino oppositiones ad ista duo membra reduci. Oppositio enim priuatiua reduciatur ad contradictoriam; relatiua autem ad contrariam.

Nam oppositio priuatiua, & contradictoria dumtaxat differunt penes connotationem subiecti apti, vel inepti ad habendum earum positium extremum, iuxta dicta *disp. 9. q. 4*. de discrimine priuationis, & negationis. Quâ proinde connotatione practica in eandem oppositionem, nimirum contradictoriam recidunt amba; siquidem ambarum extrema ita se habent, vt vnum sit negatio alterius. Oppositio verò relatiua aliud non est ab oppositione duarum relationum, quarum neutra est negatio alterius respectu ad idem subiectum, quo nihil desideratur, vt ea sit oppositio contraria, iuxta definitionem datam: siquidem extrema correlatiua non ob aliud relatiuè opponi dicuntur, nisi quia relationes amorum alterutri eorum simul conuenire non possunt. e.g. pater, & filius idcirco relatiuè opponi dicuntur, quia paternitas, & filiatio in illis reperta in eorum alterutro simul reperiri non possunt. Non enim potest pater esse etiam filius filiatione reperta in filio, aut filius esse etiam pater paternitate reperta in parte: quia pater esset filius sui tanquam distincti



stincti à se, & filius esset pater sui tanquam distincti à se quod planè repugnat: hos namque effectus formales præstant subiectis, quibus insunt hæ relationes. Quod ipsum est illas respectiue ad idem subiectum contrariè esse positas.

52 Et hæc oppositio relationum in omnibus omnino extremis correlatiuis inuenitur, vt ex se patet; siue relationes eorum dissimiles inter se sint, vt in exemplo posito, siue sint similes, vt sunt relationes æqualitatis, inæqualitatis, similitudinis, dissimilitudinis, aliæque huiusmodi extremorum æqualium, inæqualium, similibus, dissimilibus, & huiusmodi ceterorum. Quando verò relationes extremorum correlatiuorum dissimiles sunt inter se, alia insuper relatiua oppositio solet in illis reperiri, quatenus in alterutro talium extremorum non solum coniungi non possunt eadem numero relationes amborum; sed neque coniungi possunt aliæ illis similes, eademve secundum speciem; idem enim homo non solum non potest esse pater, & simul filius eadem numero filiatione, quam habet suos filios; sed nec potest esse absolute respectu eiusdem simul pater, & filius. Similiter neque idem ens respectu eiusdem potest esse simul causa, & effectus; nec eadem quantitas respectu eiusdem simul dupla, & dimidia; aut totum, & pars. Pariterque euenit in aliis huiusmodi correlatiuis.

53 Quæ cum ita sint, oppositionem priuatiam sub contradictoriâ, relatiuam autem sub contrariâ comprehendimus deinceps, quoties aliud non notauerimus expresse, vt vniuersalius, & expeditius oppositionum scientiam texamus. Quomodo autem negatio quauis, tamen re ipsa sit nihil, extremum nihilominus oppositionis contradictoriæ; atque etiam contrariæ dicatur ex dictis *suprà disputat. 9. quæst. 3.* circa finem, & *quæst. 5. proposit. 8.* compertum est. Quibus positis, pergamus iam ad alias earum diuisiones.

54 Secundò itaque venit diuidenda oppositio, quemadmodum *quæst. 1.* diuisa est connexio, in metaphysicam, physicam, & moralem. Oppositio metaphysica est, quæ extrema opposita ita sibi aduersantur, vt nulla omnino potentia possint simul esse; adeò vt si essent simul, duo necessariò sequerentur contradictoria simul vera. Quod prolixius impossibile est. Oppositio verò physica est, quæ extrema opposita ita sibi aduersantur, vt naturaliter, & citra miraculum simul esse non possint. Oppositio denique moralis ea est, quæ extrema opposita ita sibi aduersantur, vt non possint esse simul, spectato modo, quo cuncta, aut semper, aut ferè semper, aut plerumque solent accidere: Vnde oppositio moralis varios gradus potest habere, quos ad supremum, medium, & infimum reducere possumus, iuxta dicta de connexionem *num. 35. & 36.* quæ pariter oppositioni, suâ proportionem seruata, applicanda sunt. Sed est adnotandum, oppositionem contradictoriam duntaxat, posse metaphysicam esse, vt constat. Vnde in rigore diuisio facta soli oppositioni contrariæ conuenit, quæ aut metaphysica, aut physica, aut moralis, esse potest.

55 Tertiò, oppositio aut inter duo tantum extrema, aut inter plura potest esse. Et quidè oppositio contradictoria inter duo tantum censetur semper esse, quorum vnum negatio alterius est, siue ea sint incomplexa, siue complexa, seu composita ex pluribus; siue ambo sint determinata, siue alterum vagum, vt fieri potest. Oppositio verò contraria tum inter duo tantum, tum inter plura extrema esse potest, quorum singula singulis mutuo opponantur. Dum enim

vnum extremum collectioni plurium inter se non oppositorum, aut alicui eorum vagè opponitur, talis oppositio inter duo tantum extrema censetur esse, quorum alterum simplex, & alterum complexum, seu compositum ex pluribus est; siue, quorum alterum est determinatum, & alterum vagum, aut quorum vtrumque vagum est. Tot enim modis potest dari contraria oppositio.

Quartò. Oppositio sumpta vniuersè alia esse potest quoad *esse* quiditatum extremorum oppositorum, alia quoad *esse* existentiale; alia quoad vtrumque. Quocirca nouem imprimis combinationes faciendæ veniunt, quando extrema opposita sunt duo. Potest enim quiditas primi opponi quiditati secundi; aut existentia, aut vtrique; similiterque existentia primi, coniunctumque ex quiditate, & existentia eiusdem; quo nouem dictæ combinationes resultant. Et quoniam tam quiditas, quam existentia extremorum oppositorum aut absoluta, aut conditionata esse potest, hinc crescunt combinationes; atque adeò oppositionum genera, vsque ad 225. vt dicebamus in simili *n. 40.* Vbi etiam, quid per *esse* quiditatum, & quiditatem extremi oppositionis tum negatiui, tum positiui veniat intelligendum in simili expositum est. Quod si verò extrema oppositionis non duo tantum; sed plura sint, crescent profectò combinationes, generaue oppositionum commemorata proportionatè ad numerum extremorum, vt constat.

Adnotare tamen oportet circa hanc diuisionem, pleraque earum oppositionum, quæ per illam recensentur à cognoscentibus per proprias species non esse conceptibiles: quia extrema, in quibus consistunt solum per species alienas conceptibilia sunt; vnde nec sunt oppositiones veræ formaliter: sed tantum per æquiualentiam. Quod vtrique euenit, quoties alterum ex extremis oppositionis quiditas aliqua ficta est (vt est in plerisque: siquidem ex extremis oppositis, quæ talibus alterum sit fictum necesse est, vt constat.) A cognoscentibus quippe per proprias species nulla quiditas ficta concipi potest: vtpote necessariò inuoluens identitatem, aut distinctionem fictam non conceptibilem ab illis, iuxta doctrinam stabilitam *disp. 10. 11. & 12.* vnde plena huius adnotationis intelligentia petenda est.

Quintò oppositio extremorum sumpta vniuersè, aut potest esse respectiue ad idem tertium, puta statum, tempus, locum, aut subiectum, in quo ea dicantur non posse simul esse: siue habere simul suum esse: aut potest esse respectiue ad diuersa. Vnde multæ itidem aliæ combinationes, multaque subinde genera oppositionum resultant, vt dicebamus in simili de connexionem *num. 41.* Itaque oppositionis extrema imprimis possunt esse opposita quoad existentiam vtriusque, atque adeò respectiue ad eundem statum existentialem; insuperque quoad existentiam vtriusque, aut in eodem tempore, aut in eodem loco, aut etiam in eodem subiecto. Deinde possunt esse opposita quoad existentiam vnius, & quiditatem alterius; atque adeò respectiue ad diuersos status, scilicet existentialem, & quiditatum. Præterea possunt esse opposita quoad existentiam vnius in tempore, aut in loco, aut etiam in subiecto A, & existentiam alterius in tempore, aut in loco, aut etiam in subiecto B; atque adeò respectiue ad diuersa tempora, aut ad diuersa loca, aut ad diuersa subiecta, &c. omni facta combinatione terminorum, quorum mentionem fecimus *n. 56.*

Est tamen aduertendum, etsi oppositione contrariâ possint extrema aliqua opposita esse respectiue ad quæuis diuersa tertia commemorata: oppositione



tamen contradictoriâ nullatenus posse, nisi respectu dumtaxat ad vnum, & idem, siue illud sit status, siue tempus, siue locus, siue subiectum: quia extremum positium, & eius negatio eatenus contradictoriâ opponuntur, quatenus extremum positium per sui negationem in eo omnino remouendum venit formaliter, ubi habet esse, non aliunde. Itaque negatio Petri remouens Petrum ab statu existentiâli absoluto tantum opponitur contradictoriâ ipsi Petro, prout habente esse in statu existentiâli absoluto; non verò prout habente esse in statu quiditatio, aut in existentiâli conditionate. Quocirca hæc propositiones contradictoriâ opponuntur. *Petrus est existens: Petrus non est existens*, hæc verò non item. *Petrus est homo: Petrus non est existens*, sicut neque hæc: *Si Petrus extiterit existet: Petrus non existet*. Tametsi omnes nihil importent aliud à Petro, & negatione eius. Quia scilicet in duabus prioribus Petrus, & eius negatio pertinent ad eundem statum: In quatuor autem posterioribus ad diuersos: similiterque, imò, & potiori iure negatio remouens quidpiam positium ab hoc tempore, aut ad hoc loco, aut ab hoc subiecto solum opponitur contradictoriâ tali positio, prout habenti esse in eodem tempore, aut loco, aut subiecto; non verò prout habenti esse in aliis distinctis, vt est notum.

60 Sexto: oppositio sumpta vniuersè alia dici potest recusans medium, alia verò admittens medium inter extrema opposita. Sunt namque quedam extrema opposita, inter quæ non datur medium; quedam verò inter quæ datur, vt phrasîs est Arist. tum loco citato supra, tum alibi. Dicitur autem, inter ea extrema opposita non dari medium, quæ ita non possunt simul esse, vt neque possint simul deesse; sed alterum esse, alterumque deesse necesse est. Inter ea verò extrema opposita dicitur medium dari, quæ ita non possunt simul esse, vt nihil vetet, simul deesse: proindeque necesse non est, alterutrum esse. Et quidem omnis oppositio contradictoria recusans medium inter extrema opposita est: quia ex duobus quibusque extremis contradictoris, alterum esse, & alterum non esse, siue alterum verum, & alterum falsum esse, necesse est. Ob id enim in omnium ore circumfertur, inter duo contradictoria non dari medium. Oppositionum verò contrariarum quedam sunt, quæ recusant, & quedam, quæ admittunt medium inter extrema opposita. Recusant, quæ inter hæc extrema inveniuntur idem, & distinctum, simile, & dissimile, æquale, & inæquale, par, & impar, aliaque huiusmodi: siquidem necesse est, vt quoduis ens collatum cū alio, aut idem cū illo sit, aut ab eo distinctum, vt quæuis qualitas cum aliâ collata aut sit ei similis aut dissimilis. Pariterque, vt quæuis quantitas alteri sit aut æqualis, aut inæqualis: demum, vt quilibet numerus, aut sit par, aut impar &c. Admittunt autem medium oppositiones, quæ inveniuntur inter extrema ista. Album, & nigrum; calidum, & frigidum; assentiens, & dissentiens; volens, & nolens, & similia: siquidem possibile est, vt subiectum quoduis neque sit album, neque nigrum. Tum neque sit calidum, neque frigidum. Tum neque sit assentiens, neque dissentiens. Tum denique neque sit volens, neque nolens &c. Per quæ omnia satis videtur explicatum, prout ad præsentem questionem attinet, quid sit oppositio rerum, & quotuplex.

## QVÆSTIO IV.

*Quanam propositiones evidentes, aut aliâs certa, seu per se nota, seu demonstrata ex terminis huius disputationis in superioribus expositis eliciantur, tum inter se, tum cum terminis precedentium collatis.*

Dico elici, quæ sequuntur.

## Propositio 1.

Connexionem, aut non mutuam, aut mutuam 62 esse, possibile est.

Supponimus id q. 1. n. 38. modò affirmamus, & ostendimus Quia imprimis nihil est, quod vetet, posse vnum esse sine alio, tametsi hoc sine illo esse non possit; siquidem Deus sine creaturâ esse potest; tametsi creatura non possit esse sine Deo, vt est certissimum; passimque occurrunt similia exempla. Deinde: quia neque est aliquid, quod vetet, ita esse extrema aliqua inuicem colligata, vt neutrum possit sine altero esse, vt cernitur in diuinis personis, in essentis, & proprietatibus, in aliisque huiusmodi, aut citra dubium possibilibus, aut etiam existentibus.

## Propositio 2.

Impossibile est, vt consortium quoduis vnus ex- 63 tremi cum alio mutuam non sit.

Est clarum: quia quoduis consortium vnus extremi cum alio quedam est amborum coniunctio, siue simultaneitas, siue societas, vt est notissimum Repugnat autem, duo esse coniuncta, aut esse simul, aut inter se associata; quin vnum cum altero, & hoc vicissim cum illo aut coniunctum, aut simul, aut associatum sit, vt patet.

Vnde constat, consortium vnus extremi cum alio 64 necessario esse mutuam, siue sit consortium eorum quoad esse existentielle, quod coexistentia dicitur; siue sit quoad esse quiditatum, & vtrumque siue absolutum, siue conditionatum. Tum, siue sit consortium quoad esse eiusdem rationis in vtroque extremo reperitur; siue quoad esse vnus rationis in vno, & alterius in altero.

## Propositio 3.

Quâ ratione vnum extremum alteri opponitur, 65 eadem cum negatione eius, siue cum eius contradictorio connexum est.

Est clarum ex ipsis terminis, insuperque demonstratur. Primò quia esse vnum extremum alteri oppositum; est non posse esse simul cum illo per definitionem expositam q. 3. Non quæ autem esse simul cum illo idem est, ac non posse esse, quin illud non sit; quod ipsum est non posse esse sine illius negatione atque aded cum illius negatione connexum esse. Secundò: quia si extremum alteri oppositum cum negatione eius connexum non esset, absque tali negatione esse posset, hoc aut ipsum est posse illud esse simul cum talis negationis contradictorio, quod alterum extremum est; & consequenter non esse illud oppositum alteri extremo, cui est oppositum, vt supponitur. Quod est chimericum.

Ex hac propositione constat. Si vnum extremum 66 metaphysicè est alteri oppositum, metaphysicè quoque



que connexum cum negatione eius; pariterque, si physice tantum, aut moraliter est oppositum, physice tantum, aut moraliter erit connexum.

66 Et tamen animaduertendum connexionem, quam habet extremum quoduis cum negatione sui oppositi; ei adaequatè intrinsecam per identitatem non esse; sed semiextrinsecam: quia fundatur in oppositione, quam habet cum extremo contradictorio talis negationis, quae semiextrinseca ipsi est, ipsumque extremum quoad eius esse quiditativum inuoluit in suo conceptu reali, ut vidimus *quaest. 3.* quod idem esse quiditativum proinde inuoluit etiam in suo conceptu reali dicta connexio. Itaque pono A, & B esse opposita quoad utriusque existentiam, & dico, quemadmodum A, & B in conceptu realis talis oppositionis includuntur, non prout existentia; sed prout habentia talem essentiam, à qua habent, ut simul existere non possint, prout *ibidem* statutum est; sic etiam A, & B non prout existentias, sed prout habentia eandem essentiam includuntur in conceptu reali connexionis, quā quoduis eorum est connexum cum negatione alterius, sine illaque proinde existere nequit.

66 Ex quā doctrinā inferemus suo loco; connexionem, quā Deus connectitur cum negationibus chimerarum, quibus quoad existentiam suapte essentia oppositus est, ut sunt peccatum proprium, secundus Deus, & similes, non esse adaequatè intrinsecam ipsi Deo; sed partim extrinsecè desumptam à veritatibus quiditativis, seu obiectiuis, quas essentialiter, & de suo habent tales chimerae. De quo *ibi* plura.

#### Propositio 4.

68 Quā ratione vnum extremum cum altero connexum est, eadem eius negationi, siue eius contradictorio oppositum est.

Est clarum: quia extremum connexum cum altero eo ipso sine illo esse non potest, iuxta definitionem datam *quaest. 2.* Hoc autem ipsum est non posse esse cum eius contradictorio; atque adeo illi oppositum esse iuxta definitionem datam *q. 3.*

69 Ex hac propositione inferitur, si vnum extremum metaphysice est cum alio connexum, metaphysice quoque esse oppositum contradictorio eius; physice autem si physice, moraliter, si moraliter.

#### Propositio 5.

70 Oppositionem esse non mutuam impossibile est. Necessariò enim est mutua.

Statuimus hoc *quaest. 4. num. 45.* explicatiùs hic monstraturi. Ponamus enim, si fieri potest, extremum A quoad existentiam oppositum esse extremo B, non tamen è conuerso (idem quippe est, quod ad rem attinet, de oppositione quoad existentiam, ac de aliis omnibus, ut patet.) Fiet utique inde primò, extremum B posse coexistere extremo A, utpote ei non oppositum quoad existentiam, quin possit extremum A coexistere extremo B, utpote oppositum ipsi quoad existentiam. Quod est extremum B posse coexistere extremo A coexistentiā non mutuā, contra *proposit. 4.* Secundò fiet, existente extremo A, posse quoque existere extremum B, utpote illi quoad existentiam non oppositum; atque ita extremum A extremo B oppositum quoad existentiam absque negatione existentiae eius existere posse; proindeque cum tali negatione connexum non esse quoad existentiam, contra *propositionem 3.*

Repugnat ergò, oppositionem quoad existentiam extremi A cum extremo B, & consequenter quamlibet aliam esse non mutuam. Quod erat demonstrandum.

#### Propositio 6.

Positio cuiusvis ex extremis contradictionis suo-<sup>71</sup> pte conceptu formalis est alterius exclusio, siue defectus. Et è conuerso, cuiusvis exclusio, siue defectus formalis est alterius positio.

Ita omnes: quo verò pacto vera sit & intelligenda propositio hac *disputatione 9. quaest. 5. proposit. 2.* notauimus.

#### Propositio 7.

Quoties duo aliqua extrema connexionem inter<sup>72</sup> se habent, eorum contradictoria inuicem connexionem habere necesse est.

Est dicere. Si A connectitur cum B necesse est, ut contradictorium ipsius B connectatur cum contradictorio ipsius A. Si enim A nequit esse sine B, necesse est, ut deficiente B, deficiat A; hoc autem ipsum est, defectum ipsius B, qui est contradictorium eius, sine defectu ipsius A, qui etiam est eius contradictorium, esse non posse; atque adeo cum illo connexum esse.

In hoc certissimo principio fundatur regula illa<sup>73</sup> Logicorum. *Quoties est bona consequentia à contradictorio consequentis, ad contradictorium antecedentis est etiam bona.* Nam tunc est bona consequentia, quando antecedens est connexum cum consequente, quo casu, cum nequeat non itidem contradictorium consequentis esse connexum cum contradictorio antecedentis, iuxta praesentem propositionem nequit non esse itidem bona consequentia à contradictorio consequentis ad contradictorium antecedentis.

Habet autem propositio locum intra quoduis genus<sup>74</sup> connexionis scilicet, metaphysicæ scilicet, physicae, & moralis. Quod idem, ut quam connexionem inter se habent. Item vel metaphysicam, vel physicam, vel moralem, eandem inuicem vice inter se habeant contradictoria eorum. Vnde planè sequitur: si duo quæpiam extrema mutuo inter se connexa sint aliquo genere connexionis, & eorum contradictoria mutuo inter se connexa esse eodem connexionis genere.

Argui tamen potest contra propositionem hoc<sup>75</sup> modo. Quando contradictorium extremi terminantis connexionem alterius cum ipso extremo, cuius est contradictorium connexum est suo pte conceptu, ut saepe euenit, cum tale contradictorium chimericum est, iuxta doctrinam latè traditam *disputatione 11.* tunc non est necesse, ut tale contradictorium cum contradictorio alterius extremi habentis connexionem connexum sit: Igitur propositio data non est vniuersaliter vera. Consequentia est bona, & antecedens videtur certum: quia quantumuis A sit connexum cum B, si tamen contradictorium ipsius B cum ipso B connexum est suo pte conceptu, opus non est, quod contradictorium ipsius B connexum sit cum contradictorio ipsius A. Cuius ratio conspicua est: quia inuicem connectio, quam habent contradictoria extremorum inter se connexorum, tunc solum necessariò datur, quando per contradictorium extremi terminantis connexionem alterius simpliciter, & vnde quaque excluditur, atque adeo deficit tale extremum;



mum; tunc enim necesse est, quod deficiat alterum, & consequenter, quod adit eius contradictorium: in casu verò proposito per contradictorium extremi terminantis connexionem alterius non excluditur; atque adeo nec deficit extremum ipsum simpliciter, & vnde quaque: quia ita deficit, ut etiam adit, eo quod ita per tale contradictorium tanquam per sibi oppositum destruitur, ut simul per idem tanquam per connexum adstruatur.

77 Respondeo, in propositione datâ de contradictorii simplicitate talibus sermonem esse; atque ita vniuersaliter esse veram: quia contradictoria simpliciter talia ea sunt, quae simpliciter, & vnde quaque excludunt extrema, quibus contradicunt; quoties autem contradictorium extremi terminantis connexionem alterius simpliciter, & vnde quaque excludit ipsum extremum, cui contradicit; impossibile est adesse tale contradictorium, quin adit quoque contradictorium alterius extremi habentis connexionem; proindeque non potest non illud cum hoc connexum esse, ut propositio data fert in ipsoque argumento opposito planè supponitur. Ceterum, contradictorium chimericum, de quo in eo sermo est, non simpliciter, sed secundum quid tantum est contradictorium extremi, cui contradicit; atque adeo licet sit contradictorium extremi terminantis connexionem alterius, non opus est, quod sit connexum cum contradictorio alterius extremi habentis connexionem, ut bene per argumentum ipsum probatur. Ex quibus patet, nihil per illud derogari propositioni nostrae.

78 Ex cuius tamen doctrinâ venit colligendum pro multis casibus, qui fors occurrent, regulam illam Logicorum. *A contradictorio consequentis bona argumentationis ad contradictorium antecedentis arguitur bene*, quod vniuersaliter sit vera, de contradictorio consequentis simpliciter tali, esse dumtaxat intelligendam. A contradictorio enim chimerico consequentis cum ipso consequente connexo, quod tale est secundum quid, ad contradictorium antecedentis non bene arguitur, ut argumentum factum probat. Pro cuius maiore intelligentiâ, quae *supra* dicta sunt in simili d. 3. & disp. 9. q. 5. *propositio* 1. videri possunt.

### Propositio 8.

79 Vnum ens saepe est connexum quoad existentiam cum alio ente prout existente.

Ita enim connectitur omne ens ab alio cum aliqua causâ effectiua sui; & omnis actio cum termino per illam facta, & omnis vnio cum extremis, quae vnit, & vniuersè omnis modus physicus cum subiecto, cuius est modus, ut in confesso est apud omnes. Nec solum metaphysicâ connexionem, ut in exemplis datis euenit; sed etiam physicâ tantum, aut morali est vnum ens saepe quoad existentiam connexum cum alio, prout existente, ut cunctis manifestum est, sexcentisque exemplis potest ostendi.

### Propositio 9.

80 Vnum ens saepe est oppositum quoad existentiam alteri enti prout existenti.

Sic enim opponuntur assensus, & dissensus; amor, & odium; volitio, & nolitio eiusdem obiecti, & subiecti. Sic peccatum, & gratia; calor, & frigus; albedo, & nigredo respectiue ad idem subiectum. Tum similitudo, & dissimilitudo; aequalitas, & inaequalitas, & alia innumera, ut cunctis est notum; idque, aut metaphysicâ oppositione, aut tantum physicâ, vel morali.

### Propositio 10.

Nulla negatio quoad existentiam cum aliquo ente prout existente distincto à Deo connexa est.

Quo pacto per quamdam solum æquiualentiam dicantur verè negationes existere suppono explicatam *superius disp. 9. q. 3.* & contentaneæ ad doctrinam traditam *ibi* loquor semper de negationum existentia.

Igitur nullam negationem earum, quae verè existunt, aut possunt, potueruntve existere in sensu supposito, siue possibilem, siue impossibilem entium sint negationes (de iis enim omnibus loquor) connexam esse quoad existentiam cum aliquo ente, prout existente distincto à Deo, certum secundum fidem est: quia certum est secundum fidem, nullum ens distinctum à Deo extitisse ab aeterno; & consequenter omnes negationes omnium entium distinctorum à Deo abique vilo eorum prout existente ab aeterno extitisse. Quod ipsum est, nullam ipsarum, quoad existentiam cum vilo ente prout existente distincto à Deo connexam esse.

### Propositio 11.

Sæpè vnum, ens quoad existentiam cum aliquo negatione prout existente connexum est.

Quoties enim vnum ens quoad existentiam alteri enti prout existenti oppositum est, ut sæpè fit, iuxta *propositio* 9. tale ens cum negatione sui oppositi prout existente connexum est, quoad existentiam, iuxta *propositio* 3.

### Propositio 12.

Vna negatio quoad existentiam sæpè cum alia quoad existentiam connexa est.

Quoties enim vnum ens quoad existentiam, cum alio ente prout existente connexum est, iuxta *propositio* 8. non potest non negatio huius simpliciter excludens illud, pariter esse connexa cum negatione illius, iuxta *propositio* 7. Connexio autem negationis cum negatione talis erit, qualis erit entis cum ente, metaphysica videlicet, physica, vel morali.

### Propositio 13.

Nulla negatio quoad existentiam, alicui negationi entis à Deo distincti prout existenti opposita est.

Tum quia omnes simul coëxisterunt ab aeterno secundum fidem; tum quia aliqua negatio quoad existentiam, cum aliquo ente distincto à Deo prout existente connexa esset, contra *propositio* 10. siquidem extremum negationi oppositum, nequit non esse connexum cum negationis contradictorio, iuxta *propositio* 3.

### Propositio 14.

Sæpè vna negatio quoad existentiam alicui enti prout existenti opposita est.

Quia sæpè vna negatio, quoad existentiam, cum aliqua negatione prout existente connexa est, iuxta *propositio* 12. Nequit autem esse sic connexa cum illa, quin sit quoad existentiam opposita enti contradictorio eius prout existenti, iuxta *propositio* 4.

*Proposi*



Propositio 15.

87 Sæpè vnum ens quoad existentiam alicui negationi prout existenti oppositum est.

Quia sæpè vnum ens quoad existentiam cum alio ente prout existente connexum est, iuxta prop. 8. Nequit autem esse sic connexum cum illo, quin sit quoad existentiam oppositum negationi eius prout existenti, iuxta proposit. 4.

Propositio 16.

88 Omne ens quoad existentiam cum sua quiditate connexum est.

Quia nullum ens potest existere sine sua quiditate, & consequenter, quin sit id, quod quiditatiue est, vt constat.

89 Vnde sequitur, omnem etiam negationem, quâ ratione per æquivalentiam existere dicitur, iuxta dicta *disputatione 9. quæst. 3.* quoad existentiam esse connexam cum quiditate sua: quâ ratione per æquivalentiam itidè dici potest habere quiditatem.

Propositio 17.

90 Omnis actus quoad quiditatem cum quiditate subiecti, cuius est actus, & termini, ad quem est actus ex suo conceptu obiecto connexus est.

Hanc propositionem obiter statuimus *suprà disputat. 8. quæst. 4. proposit. 2.* quia tamen magni momenti est, hic tanquam in proprio loco eam distinctius, atque explicatius demonstrare. Demonstratur autem sic. Primum: quia omnis actus ex suo conceptu, & essentia alicuius subiecti, ad aliquem terminum est actus, vt *loco citato* statutum est; satisfique cunctis ex ipsis terminis erit evidens, semel apprehenso conceptu actus exposito in eâ *disputat. quæst. 1.* Ergo impossibile est, stare quiditatem actus, quin stet quiditas sui subiecti, & sui termini; quod ipsum est, etiam quoad quiditatem cum quiditate sui subiecti, & sui termini connexum esse. Patet consequentia: quia si subiectum, aut terminus non esset id, quod quiditatiue est, neque actus esset actus eius, vt modò est; atque adeò neque haberet quiditatem, quam modò habet. Confirmatur, & declaratur amplius: quia nequit quidpiam suapte essentia esse actum huius subiecti ad hunc terminum præ cæteris, quin hoc subiectum, & hic terminus, talem essentiam habeant, qualem modò habent distinctam à cæteris. Si enim hoc subiectum, & hic terminus, aliud quid essent ab eo, quod sunt, actus non huius subiecti ad hunc terminum, sed alius ad aliū esset actus suapte essentia, aliamque essentiam ab ea, quam modò habet, haberet. Quod patet impossibile esse.

91 Secundò demonstratur id ipsum: quia omnis actus ex suo conceptu obiectiuo respectus quidam est per se tangens suum subiectum, & suum terminum, vt ex dictis *loco citato* liquidum est. Repugnat autem intelligere, hunc actum tangere hoc subiectum, & hunc terminum, non intellectis hoc subiecto, & hoc termino: est clarum: ergo repugnat esse hunc actum quid tangens hoc subiectum, & hunc terminum, quin hoc subiectum sit hoc subiectum, & hic terminus sit hic terminus; atque adeo, quin hoc subiectum, & terminus sint id, quod sunt. Quid clarius? Hoc autem ipsum est, hunc actum quoad suam quiditatem cum quiditate sui subiecti, & sui termini esse connexum, vt patet.

92 Tertiò impossibile est, quod actus retinens suam essentiam non respiciat suum subiectum, & suum terminum; siquidem ex suo conceptu quiditatiuo respectus quidem est ad talia extrema, vt statuit

Pharus scient. Tom. I.

mus: ergo impossibile est, quod actus retinens suam essentiam, non respiciat essentias sui subiecti, & sui termini: Est clarum. Ergo impossibile est, quod retentâ essentia actus subiectum, & terminus non retineant suas essentias; quod ipsum est, actum quoad quiditatem cum quiditate subiecti, & termini connexum esse. Patet consequentia: quia, cum retentâ essentia actus, necesse sit, actum respicere suum subiectum, & terminum, vt statuimus; si retentâ essentia actus, subiectum, & terminus non retinerent suas essentias, retentâ essentia actus, actus respiceret subiectum, & terminum, quin respiceret eorum essentias ab ipsis penitus indistinctas. Quod est chimericum.

Ex hac propositione sequitur primò: quando 93 actus a parte rei est formalis, per seque immediatè tangens, respiciensve subiectum, & terminum, vt est vniuersalis, actio, passio, cognitio per propriam speciem habita, amor eam supponens, & similes. non posse non talem actum quoad quiditatem cum quiditate talis subiecti, & talis termini tanquam cum extremis à se adequatè distinctis connexum esse. Quando verò actus dumtaxat euadit formalis per intellectum nostrum, cum sit solum fundamentalis a parte rei; tunc non posse non in conceptu eius reali, in aggregato-ve fundamenterum eius includi aliquid quoad suam quiditatem connexum cum quiditate subiecti, & termini, à cuius connexionem totus actus, tanquam à connexionem suæ partis connexus euadat. Itaque, si actus sit adequatè intrinsecus subiecto per identitatem; siue ei adequatè identificatus realiter, necessariò erit tale subiectum connexum cum quiditate termini à se adequatè distincti, sicut, & secum ipso. Si verò actus subiecto semiextrinsecus sit, vt potè inuoluens in suo conceptu reali subiectum, & terminum, eatenus cum subiecto, & termino erit per essentiam connexus, quatenus subiectum secum ipso, & terminus etiam secum ipso suapte essentia connectuntur. Recognoscatur doctrina actuum tradita *disp. 8. q. 3.* Pariterque, venit philosophandum de relatione, ac de actu, quod ad rem attinet, cum omnis relatio sit actus quidam, & vice versâ, iuxta dicta *suprà q. 1.*

Secundò sequitur, cognitionem iudicatiuam per 94 propriam speciem habitam de quiditate cuiusvis entis, proindeque per se immediatè tangentem quiditatem ipsam, non posse non esse veram, si affirmatiua sit: quia non potest non esse suapte essentia connexa cum obiecto suo. Aliud est de cognitione iudicatiuâ habitâ per speciem alienam de quiditate cuiusvis entis; proindeque non per se immediatè; sed per substitutum alienum tangente talem quiditatem; hæc enim cum illâ prout est in se non est connexa; atque adeò, etsi affirmatiua falsâ esse potest, vt pluribus explicatum est *suprà disput. 3. q. 1. proposit. 5.* Vnde deprehendes, propositionem datam de actibus venire intelligendum, qui per se immediatè; non verò per substitutum alienum subiecti ad terminum sunt actus; secus de illis, qui aut circa subiectum, aut circa terminum peraguntur per substituta, qui quidem rari admodum sunt.

Tertiò sequitur, omnem actum de quo in propositione quoad quiditatem mediâtè esse connexum cum omni illo, cum quo connectitur quiditas sui subiecti, aut sui termini, de quo plura in seq.

Propositio 18.

96 Omnis actus quoad existentiam cum quiditate sui subiecti, & sui termini connexus est.

Quia omnis actus quoad quiditatem cum quiditate sui subiecti, & sui termini connexus est, iuxta *proposit.*

M m



*pos. 17.* Sed omnis actus quoad existentiam est connexus cum sua quiditate, iuxta *prop. 16.* ergo omnis actus quoad existentiam cum quiditate sui subiecti, & sui termini connexus est de primo ad ultimum connexionem mediata.

### Propositio 19.

- 97 Omnis negatio quoad suam qualem qualem quiditatem; atque etiam existentiam cum quiditate entis, quod negat, connexa est.

Quia omnis negatio ex conceptu suo actus quidam est entis, quod negat, ut subiecti; siquidem hoc per illam formaliter dicitur negari, remoueri, excludi, deficere, &c. sed omnis actus quoad suam quiditatem; atque etiam existentiam cum suo subiecto connexus est, iuxta *prop. 17.* & 18. Igitur omnis negatio, &c. Et quidem veritate hanc negatiuam *Petrus non existit* neque in se re ipsa stare; neque à Deo cognosci posse absque eo, quod Petrus de suo sit Petrus, ex terminis est manifestum: siquidem si Petrus de suo non esset Petrus, sed lapis, à nullo intellectu esset iudicabile; atque adeo neque in se verum hoc obiectum *Petrus non existit*; sed loco eius hoc: *lapis non existit*, ut ex se patet. Vnde infertur ex duobus extremis contradictoriis existentialibus negatiuum semper esse connexum cum quiditate positiui.

### Propositio 20.

- 98 Omnis actus contingens prout talis cum possibilitate sui contradictorii, cumque potentia ad illud connexus est.

Est clarum: quia actus contingens dicitur ille, qui potest deficere; posse autem actum deficere absque possibilitate, potentiæque ad eius defectum stare non potest, ut constat. Quod ipsum est, stare non posse absque possibilitate, potentiæque ad suum contradictorium; ut etiam constat. In quocumque demum consistat eiusmodi possibilitas, atque potentia.

- 99 Ex hac propositione sequitur, omnem actum contingentem impossibilitati, impotentiaque ad suum contradictorium oppositum esse; siquidem extremum connexum cum alio, eius contradictorio est oppositum, iuxta *prop. 4.* & impossibilitatis possibilitatis, impotentiaque potentia contradictorium est. Est autem in propositione sermo de actu vniuersalissime sumpto; atque adeo comprehendente tam negatiuum, quam positiuum.

### Propositio 21.

- 100 Omnis actus necessarius cum impossibilitate ad suum contradictorium, & omnis actus impossibilis cum necessitate ad suum connexus est. Primusque proinde oppositus est necessitati sui contradictorii, & secundus impossibilitati sui.

Hæc propositio post præcedentem adeo est ex terminis nota, supposita eorum explicataione d. 11. tradita, ut in eâ amplius explicanda non opus sit morari.

### Propositio 22.

- 101 Si primum extremum cum secundo, & secundum cum tertio, & tertium cum quarto, & ita deinceps connexum sit, primum utique cum tertio, & cum quarto, & cum reliquis connexum erit mediata connexionem.

Hæc propositio cunctis est euidentis ex terminis; quia si A non potest esse sine B, & B non potest esse sine C, & C sine D, & sic deinceps, euidentis est, A non posse esse sine C, nec sine D, nec sine reliquis.

- 102 Hoc autem non ita euenit in oppositis: quia ex eo quod A sit oppositum B, & B sit oppositum C, non sequitur, A esse oppositum C: poterunt nam-

que A, & C simul esse, si aliunde non obstat, quantumvis nec A possit esse simul cum B, nec B possit esse simul cum C. Ita enim gratia nequit esse simul in anima cum peccato graui actuali; & hoc nequit esse simul in anima cum necessitate ad non peccandum; & tamen gratia bene potest esse simul in anima cum necessitate ad non peccandum, ut est in paruulis, & in beatis.

### Propositio 23.

Quoties vnum extremum alteri oppositum est; & 103 omnibus cum illo connexis oppositum est.

Est clarum: quia si A non potest esse simul cum B, nec poterit simul esse cum aliis, quæ nequeunt esse sine B. Alioquin si cum his posset esse, & cum eisdem necessariò annexo posset esse contra suppositionem: ut est notissimum.

### Propositio 24.

Quoties vnum extremum cum altero connexum 164 est, omnibus aliis, quibus illud fuerit oppositum, oppositum est.

Est etiam clarum: quia si A nequit esse sine B, & B simul cum aliis esse non potest; necesse est, ut A simul cum eisdem non possit esse: Alioquin si posset, & B, quod secum fert necessariò annexum, posset contra suppositionem: ut satis ex se est notum.

### Propositio 25.

Duo, vel plura extrema sumpta seorsim; siue di- 105 stributiue cum eodem tertio possunt esse connexa, & sæpè sunt.

Ita namque connectuntur omnes creaturæ, quoad existentiam cum viâ causâ primâ: nimirum cum Deo, & plures actus fidei diuinæ de eodem obiecto cum ipso obiecto; plures actiones cum eodem principio effectiuo, & vniuersè plures modi cum eodem subiecto.

### Propositio 26.

Duo, vel plura extrema sumpta indiuisim; siue 106 collectiue, cum eodem tertio possunt esse connexa, sæpeque sunt. Cum quo tamen sumpta seorsim; siue distributiue non sunt connexa.

Quia sæpè euenit ut coniunctum duorum sine alio quopiam tertio esse non possit, sine quo bene potest esse alterutrum eorum duorum seorsim sumptum. E. g. hæc veritas conditionata: *Si detur Petro auxilium A consentiet*, bene potest subsistere seorsim ab existentia absolutâ auxilij A, absque existentia absolutâ consensus Petri. Similiterque existentia absolutâ auxilij A seorsim à tali veritate: Cum tamen coniunctum ex tali veritate, ex talique existentia auxilij A absque existentia absolutâ consensus Petri stare non possit. Similiter veritas maioris cuiusvis ylligimi legitimi seorsim à veritate minoris, & veritas minoris seorsim à veritate maioris bene possunt stare absque veritate conclusionis: coniunctum verò ex utraque nequaquam. Pariterque in similibus.

Ex hac propositione sequitur primò, extrema 107 quod absolute cum alio connexum non est, cum illo posse connexum esse ex suppositione alterius adiuncti: quia in idem recidit, esse primum ex suppositione secundi connexum cum tertio, cum quo citrà talem suppositionem connexum non est; atque coniunctum ex primo, & secundo esse connexum cum tertio, cum quo primum sumptum seorsim connexum non est, ut constat.

Vnde sequitur secundò; etsi negatio quoad exi- 108 stentiam cum nullo ente distincto à Deo prout existente



# Disp. XIV. De relat. connex. & c. Quæst. IV. 407

stente absolute connexa sit, iuxta *propos. 10.* ex suppositione tamen alicuius entis bene posse eam cum aliquo connexam esse. Ita enim negatio amoris connexa est cum cogitatione retrahente ab amore, ex suppositione cogitationis trahentis voluntatem ad illum: quia tali suppositione facta, impossibile est, voluntatem omittere amorem absque dicta cogitatione retrahente ab amore, ut notum est ex principiis de libertate.

## Propositio 27.

109 Quoties plura extrema seorsim cum aliquo tertio connexa sunt, & collectim connexa sunt; sed non vice versa.

Posterior pars constat ex *propos. 25.* Prior autem monstratur: quia si nulla pars aggregati potest esse sine aliquo tertio, neque aggregatum ipsum poterit esse, utpote, quod sine omnibus suis partibus esse non potest; siquidem qual bet earum deficienti, ipsum deficienti esse est iuxta *propos. 9. 13. statutam disp. 9. q. 5.* Vnde patet aggregatum plurium cum eo etiam tertio connexum esse, cum quo, vel vna tantum pars eius connexa est.

110 Itaque: quia quodvis aggregatum plurium collectim sumptorum cum omnibus, & singulis suis partibus quantumvis seorsim acceptis connexum est; idem nequit illud connexum non esse cum eo tertio, cum quo partes eius, aut aliqua eorum seorsim sumptæ connectuntur: quia tamen partes è conuerso cum suo toto seorsim sumptæ connexæ non sunt: idem potest totum collectim sumptum cum aliquo tertio connexum esse; quin cum eodem partes eius seorsim sumptæ connectantur, iuxta dictam *propos.*

## Propositio 28.

111 Vnum extremum cum pluribus tum collectiue, tum distributiue sumptis potest connexum esse, & sæpè est.

Ita enim connectitur actus fidei diuinæ de aggregato plurium rerum cum ipso aggregato, & partibus eius; ita quævis essentia cum aggregato suarum passionum, & cum earum singulis; ita vni cum extremis, quæ vnit, & multi alij actus cum suo subiecto, & suo termino, &c.

112 Vbi nota: quia partes totius non possunt sumptæ distributiue habere esse, quin habeant sumptæ collectiue, nec vice versa, iuxta doctrinam stabilitam *disputatione 9. quæst. 5.* Et connecti vnum cum aliis aliud non est, quam illud non posse habere esse, quin habeant alia; inde nasci manifestè, ut non possint vnum cum omnibus partibus totius distributiue sumptis connexum esse, quin sit connexum cum eisdem collectiue sumptis, nec è conuerso.

## Propositio 29.

113 Vnum extremum cum aliquo plurium vagè, seu distinctiue sumptis connexum esse potest, & sæpè est; quin sit connexum cum eorum vlllo sumpto determinatè.

Sic enim connectitur effectus cum aliquâ actione productiua sui; sic actus fidei diuinæ de obiecto vago cum ipso, & alia sexcenta. Quomodo autem connexio vnius extremi cum alio vago re ipsâ ad illud, prout vagum est, non terminetur; sed potius ad vnumquodque determinatum eorum, per quæ illud vagari concipitur sub conditione defectu aliorum, ex vniuersali doctrinâ traditâ *disp. 10. quæst. 2.* constat. Quæ ad rem recognoscenda est.

114 Ut autem, vnum extremum cum aliquo alio vagè sumpto modo dicto potest connexum esse, & sæpè est; ita pariter plura extrema tum collecti-

*Pharus Scient. Tom. 1.*

ue tum distributiue usurpata cum aliquo alio vagè sumpto connexa esse possunt, & sæpè sunt. De quo nullum est dubium.

Quomodo verò vice versa aliquod extremum ex aliquâ multitudine vagè sumptum cum alio nequeat esse connexum; quin sit vllum talis multitudinis determinatum, determinatè assignabile connexum cum illo, ex doctrina generali omnia entia vagè remouente à rerum naturâ, & locò citato etiam traditâ colligere est.

## Propositio 30.

116 Plura extrema sumpta seorsim eidem tertio posita sunt opposita esse, & sæpè sunt.

Talia enim sunt, quæ sic connectuntur cum eodem tertio, iuxta *propos. 25.* comparatione contradictorij ipsius tertij, iuxta *propos. 4.*

## Propositio 31.

117 Plura extrema sumpta indiuisim eidem tertio posita sunt esse opposita, & sæpè sunt: cui tamen seorsim seorsim non sunt opposita.

Talia enim sunt, quæ sic connectuntur cum eodem tertio, iuxta *prop. 26.* comparatione contradictorij ipsius tertij, iuxta *prop. 4.* Vnde, seruata proportionem, possunt circa oppositionem inferri, quæ dictâ *prop. 26.* illata sunt circa connexionem.

## Propositio 32.

118 Quoties plura extrema seorsim eliciunt tertio opposita sunt, & collectim opposita sunt; sed non vice versa.

Quia sic per oppositionem se gerunt relatè ad contradictorium tertij iuxta *prop. 4.* quæ sic se gerunt relatè ad tertium per connexionem iuxta *prop. 27.* cuius doctrina ad rem perpendenda, & seruata proportionem applicanda est.

## Propositio 33.

119 Vnum extremum pluribus tum collectiue, tum distributiue sumptis potest oppositum esse, & sæpè est.

Tale enim est, quod cum pluribus ita est connexum, iuxta *propos. 28.* relatè ad contradictoria singulorum ipsorum plurium iuxta *propos. 4.* vbi notanda est doctrina adiuncta dictæ *propos. 28.* & huic pariter, suâ seruata propositionem, adiungenda.

## Propositio 34.

120 Vnum extremum alicui plurium vagè sumpto potest oppositum esse, & sæpè est, quin sit oppositum eorum vlli sumpto determinatè.

Hæc propositio per doctrinam *propos. 29.* suâ seruata proportionem, est demonstranda, & explicanda: quia, quod ad rem attinet, de oppositionem eadem philosophia est; ac de connexionem, de quâ ibi, ut consideranti patebit.

## Propositio 35.

121 Duo extrema contradictoria sumpta seorsim, cum eodem tertio possunt esse connexa, sæpèque sunt.

Duo enim quique actus contradictorij contingentes cum eadem alterutris possibilitate, potentiæque connexi sunt; siquidem quilibet eorum cum possibilitate, potentiæque ad alterum est connexus, iuxta *propos. 20.* itidemque cum suâ possibilitate, & potentiâ, iuxta *propos. 3. statutam disp. 8. q. 4.* Quæ sit, ut ambo cum eadem vniuersali possibilitate, & potentiâ; atque ad eod. cum eodem tertio connexi sint. Duo etiam quique actus existentialiter contradictorij, quorum alter necessarius, & alter

M m 2 impos



impossibilis est, cum quiditate positiui; atque adeo cum eodem tertio connexi sunt; siquidem existentia positiui nequit non esse connexa cum sua quiditate, iuxta *proposit.* 16. & negatio talis existentia, qui est actus negatiui, nequit non cum eadem quiditate connexa esse iuxta *proposit.* 19. Sic existentia necessaria Dei, & eius negatio impossibilis cum ipsius quiditate connectuntur ex suo conceptu. Similiterque negatio necessaria, & existentia impossibilis cuiusvis chimerae habentis de suo quiditatem cum quiditate ipsa connexa sunt.

### Propositio 36

122 Tertium, cum quo duo extrema contradictionis connexa sunt, nequit non esse necessarium.

Si enim esset contingens, ad eius defectum possibilem possent ambo contradictoria deficere contra *proposit.* 1. *statutum disp.* 9. *quest.* 5. Si autem esset impossibile, ad eius defectum necessarium deficerent ambo contradictoria contra *eandem proposit.* Nequit ergo necessarium non esse: quia nihil superet, quod sit; quandoquidem omne conceptibile aut sit necessarium, aut impossibile, aut contingens necesse est, iuxta *proposit.* 7. *statutum disp.* 11. *questione* 5.

123 Vnde egregie confirmatur doctrina tradita *disp.* 11. de veritate necessaria quiditatis cuiusvis chimerae habentis in se quiditatem, cum qua duo extrema contradictoria connexa sunt, ut dictum *propositione* 35 nempe, negatio necessaria, & existentia impossibilis talis chimerae.

124 Colligi autem obiter potest ex dictis in hac, & *praced.* *propos.* maioris claritatis gratia, extrema contradictoria necessario debere esse aut ambo contingentia, aut alterum necessarium, & alterum impossibile, ut est notissimum. Necessitas enim ad vnum fert secum impotentiam ad alterum, & vice versa. Indequa fit, ut quando vnum est necessarium, alterum, neque necessarium possit esse; neque contingens; sed impossibile debeat esse. Et quando vnum est impossibile, alterum neque impossibile, neque contingens esse possit, sed necessarium esse debeat. Et quando vnum est contingens, alterum neque necessarium, neque impossibile possit esse; sed pariter debeat esse contingens. Porro contradictoria contingentia semper existentialia sunt ea verò, quorum alterum necessarium, & alterum impossibile est, aut existentialia, aut quiditativa esse possunt; id est, spectantia, aut ad statum existentiale, aut ad quiditativum rerum, iuxta doctrinam traditam *suprà d.* 10. & 11.

### Propositio 37.

125 Quoties duo extrema contradictoria cum eodem tertio connexa sunt, contradictorium talis tertij cum ipsis contradictoriis extremis connexum est.

Quoniam contradictorium talis tertij cum contradictorio vniuscuiusque ex extremis contradictoriis cum tertio ipso connexis connexum est iuxta *proposit.* 7. hoc autem ipsum est, contradictorium talis tertij cum ambobus ipsis extremis esse connexum; siquidem contradictorium vniuscuiusque eorum alterum est.

126 Ex quo fit, à contradictorio tertij, cum quo duo quaeque extrema contradictionis connexa sunt, ad quoduis eorum extremorum optimam consequentiam fieri; vti semper fit, ab antecedente connexo ad consequens, cum quo illud verè connexum est. Quoniam verò, bonitas talis consequentiae in materiis specialioribus scientiarum saepe est occultissima; adeo, ut saepe pessima appareat consequentia, quare verà est bona; pulcherrima hinc, & profundissima nascuntur sophismata, quibus ego non semel in

publicis disputationibus respondentes vexavi, imò manifestè conclusi.

Arguitur enim sic primò, ad probandum, decretum Dei praedefiniens actum liberum prout liberum, & impedibile per libertatem (prout esse debet, ne eam tollat) esse impossibile: quia cum actus liber praedefinitus quā talis cum possibilitate carentiae, seu non existentiae talis decreti debeat esse connexus, ut constat; consequenter tale decretum erit mediātē connexum cum possibilitate suae carentiae; fietque subinde, ut tam decretum, quā eius carentia, quae sunt duo contradictionis extrema, cum possibilitate ipsius carentiae connexa sint; certissimum quippe est, carentiam connecti cum sua possibilitate. Ex quo sic: Haec est mala consequentia: *Carentia decreti non est possibilis: ergo existit; sed esset optima, si existeret dictum decretum: ergo illud impossibile est.* Maior ab omnibus statim conceditur (quia re verà videtur mala consequentia, quā malam asserit, cum sit à negatione potentiae ad actum.) Et illatio est legitima. Minor autem sic demonstratur. Haec est bona consequentia: *decretum existit: ergo eius carentia est possibilis; ut constat ex dictis; igitur à contradictorio consequentis ad contradictorium antecedentis erit hac quoque bona iuxta *proposit.* 7. *suprà statutam, & apud omnes certam: Carentia decreti non est possibilis: ergo decretum non existit.* At idem est prorsus decretum non existere, & carentiam eius existere, ut est notissimum: ergo haec est bona consequentia. *Carentia decreti non est possibilis: ergo existit.* Quod erat demonstrandum. Conclusum ergo videtur ab absurdo, dictum decretum esse impossibile.*

Similiter ad probandum, Christum Dominum, per opus praeeptum non potuisse mereri, arguitur sic. Tale meritum, si daretur, titulo libertatis, quam inuolueret, esset connexum cum Christi potentia ad carentiam illo; cum quā patiter connexa esset ipsa carentia, ut est notissimum. Ex quo sic. Haec est mala consequentia: *Christus non potest carere merito: ergo caret illo; sed esset optima, si Christus meritum haberet: ergo nequit habere illud.* Maior conceditur statim, & illatio est legitima. Minor autem sic demonstratur. Haec est bona consequentia: *Christus habet meritum: ergo potest carere illo: igitur, & hac quoque est bona, iuxta dictum *proposit.* 7. *Christus non potest carere merito: ergo non habet illud.* At idem est prorsus illud non habere, atque illo carere: ergo haec est bona consequentia: *Christus non potest carere merito: ergo caret illo.* Quod erat demonstrandum. Conclusum ergo videtur ab absurdo Christum non potuisse mereri per opus praeeptum.*

Quo eodem pacto venit vniuersè probandum: impossibile esse omnem actum connexum cum possibilitate suae carentiae; siue cum potentia ad suam carentiam; cum tamen omnis cōtingens titulo contingentiae cōnexus sit iuxta *prop.* 20. & multi specialioribus aliis titulis in variis materiis: circa quos subinde forma proposita arguendi magis occultam habet suam fallaciam, quae tota in eo stat, ut indicauimus, quod consequentia illa: *carentia actus non est possibilis: ergo existit; siue: subiectum non potest carere actu ergo caret*, specie tenus pessima est, talisque ab omnibus eam audientibus reputatur: cum tamen re verà sit optima: quia est consequentia ab antecedente impossibili connexo ex conceptu suo cum actu, & cum carentia actus: eo ipso, quod actus, & carentia actus connectuntur cum eius contradictorio, iuxta *praesentem proposit.*

Cuius doctrina supposita, secundo aliter in eisdem casibus, & aliis pluribus sophisticè potest sic argui



argui, ad probandum, actum, & carentiam actus cum eodem tertio connecti non posse; cum tamen certissimum sit, simpliciter connecti, ut demonstravimus. Nam, si actus, & eius carentia connectuntur cum eodem tertio, sequitur ex duobus extremis contradictionis alterum cum altero connexum; atque adeo proflus ab illo inseparabile esse; sed hoc est absurdum: cum duo extrema contradictionis potius se ad invicem excludant, & destruant, ut est notissimum: ergo actum, & eius carentiam cum eodem tertio connecti impossibile est. Hoc audito syllogismo, omnes sophismatis ignari facile reputant absurdum sequelam in maiori propositione; atque ita intrepide negant maiorem. Quæ tamen facile etiam sic demonstratur. Actus connectitur cum tertio: ergo iuxta *proposit. 7. supra statutam*, & cunctis notam: contradictorium tertij connectitur cum contradictorio actus, quod est eius carentia: ergo si hæc, ut ponitur cum eodem quoque tertio connexa est, contradictorium tertij media ipsa carentia connectitur cum ipso tertio, iuxta *proposit. 22. supra statutam*, & cunctis certam: ergo, si actus, & eius carentia connectuntur cum eodem tertio, planè sequitur: ex duobus extremis contradictionis alterum cum altero esse connexum, quod erat absurdum demonstrandum. Cæterum, quia hæc sequela nullatenus absurda est; eo quòd quando extremum contradictionis est impossibile, uti evenit in casu argumenti; licet ex vna parte excludat alterum, ex altera connectitur cum illo, ut ex generali doctrinâ impossibilium traditâ *disp. 11. constat*. Idè tota fallacia argumenti in eo est, quod reputatâ absurda dicta sequela, negetur maior syllogismi primò *propositi*: debet enim planè concedi: quia planè demonstrabilis est, ut constat ex dictis.

*Propositio 38.*

<sup>131</sup> Duo extrema contradictoria sumpta seorsim eodem tertio possunt opposita esse, & sæpè sunt.

Quia possunt esse connexa cum eodem tertio, sæpèque sunt iuxta *proposit. 35*. Eo autem ipso possunt esse, & sunt opposita contradictorio talis tertij, iuxta *proposit. 4.*

*Propositio 39.*

<sup>132</sup> Tertium, cui duo contradictoria opposita sunt, non potest non esse impossibile.

Quia contradictorium eius, cum quo ipsa contradictoria non possunt non eo ipso connexa esse iuxta *proposit. 3*. nequit non esse necessarium, iuxta *proposit. 36*. Quoties autem, vnum ex contradictoriis est necessarium, nequit non alterum esse impossibile, iuxta dicta circa eandem *proposit.* Tum, quia, si tertium, cui duo contradictoria opponuntur; esset contingens, ambo possent deficere: si autem esset necessarium, ambo necessariò deficerent. Quod utrumque repugnat ex *proposit. 1. statuta disputat. 9. quæst. 5.* Restat ergo, ut sit impossibile iuxta dicta etiam circa *proposit. 36. citatam.*

<sup>133</sup> Vnde colligitur: tertium impossibile, cui duo contradictoria opposita sunt; tum illis oppositum esse: quia oppositio nequit non esse mutua, iuxta *proposit. 5.* tum cum illis esse connexum iuxta *proposit. 37.* Nec mirum: quia nihil est, quod prohibeat extremum impossibile cum suo contradictorio connexum esse, iuxta dicta *ibidem*, cui etiam titulo contradictionis oppositum est. Quippe huiusmodi repugnantia chymæris impossibilibus annexæ sunt, ut ex dictis *disp. 11. latis* etiam est notum.

Ex quibus etiam patet, quomodo vnum extremum cum duobus contradictoriis possit esse connexum; sæpèque sit, eisdemque item oppositum, dummodo illud sit impossibile.

*Propositio 40.*

Duo extrema contraria sumpta seorsim cum eodem tertio possunt esse connexa, & sæpè sunt. <sup>135</sup>

Ita enim connectuntur amor, & odium: assensus, & dissensus: aliaque huiusmodi contrariè opposita cum quiditate, aut etiam cum existentia eiusdem subiecti; cum quiditate eiusdem obiecti; cum causâ primâ, &c.

Tertium autem, cum quo contraria connectuntur, necessarium esse debet, si illa sunt ex genere eorum, quæ medium recusant; atque adeo; nec simul esse; nec simul deficere possunt. Aliâ ad tertij defectum, aut contingens, aut necessarium ambo illa simul possent deficere contra suppositionem. Si verò contraria ex genere aliorum, quæ medium non recusant, sint; tertium cum quo connexa sunt; aut necessarium; aut contingens; aut impossibile esse poterit, dummodo, quando tertium est impossibile; ipsa quoque contraria impossibilia sint. Possibile quippe, cum impossibili connexum esse nequit, ut constat.

Vnde etiam apparet, duo contraria eidem tertio posse esse opposita, & sæpè esse: talia enim sunt respectu contradictorij tertij cum quo connectuntur. Quæ omnia ex dictis in *precedentibus* satis evidenter sunt nota.

Ex quibus satis item conspicuum est. Quomodo vnum extremum cum duobus contrariis connexum esse possit, si sit impossibile. Quomodo etiam duobus contrariis possit esse oppositum, si sit similiter impossibile; quando contraria recusant medium; quando verò non recusant, siue illud sit impossibile, siue necessarium, siue contingens.

*Propositio 41.*

Idem secum ipso necessariò connexum est; sibi verò esse oppositum impossibile est.

Quia idem non potest esse sine se ipso; esset namque, & non esset simul contra *proposit. 1. statutam disp. 9. q. 5.* Vnde patet: quæcumque re ipsa sunt invicem identificata, re quoque ipsa invicem esse connexa. Atque hæc satis modò.

Aduerto tamen ad extremum, in omnibus huius quæstionis propositionibus, de metaphysicâ imprimis connexione, oppositioneque rerum sermonem esse: tamen pleræque earum connexioni etiam, oppositioni que physicæ, atque morali, sua proportionem servata, communes sint; ut consideranti patebit. Quomodo autem, quæ sunt connexa, aut opposita metaphysicè, physicè quoque, & moraliter connexa, aut opposita sint; sed non vice versâ, ex dictis in *superioribus* liquidum est.

QVÆSTIO V.

*Quomodo obiecta intellectus prout talia relata, connexa, aut opposita esse possint, vel etiam sint.*

<sup>141</sup> **B**isariam dici possunt duo, vel plura extrema relata, aut connexa, aut opposita, prout obiecta sunt intellectus. Primò: quia cognoscenti apparent relata, aut connexa, aut opposita; idque siue talia sint in se re ipsa, qualia cognoscenti apparent; siue non item.

M m 3      Secundò



Secundò: quia in ordine ad hoc ipsum, quod est esse obiecta intellectus, aut conuexa sunt quia nequit vnum sine alio cognosci; aut sunt opposita quia nequit vnum cognosci simul cū alio; sicq; subindè sunt relata, aut connexionis, aut oppositionis relatione.

<sup>142</sup> Hoc posito, ex dictis in *superioribus* certum est primò: multa apparere nobis relata, quæ in se re ipsa non sunt relata; quo casu relatio quædam rationis suppositicia interueniat necesse est. Relatio autè rationis ficta tunc etiam interueniet, quando per conceptum relatum; non solum, quæ re ipsa sunt, sed insuper ea relatio ficta cognosci ab intellectu intendatur, prout *suprà disp. 12. est in præsentis disp. quæst. 1.* satis est explicatum. Quo pacto, connexionis, aut oppositionis fictæ conuexa, aut opposita possumus, tolemusque concipere, quæ in se realiter, neque conuexa; neque opposita sunt. A cognoscentibus autem per proprias species, neque relatio suppositicia; neque relatio ficta; proindeque neque conuexio; neque oppositio ficta concipi possunt: quia cuncta hæc ex genere eorum entium rationis sunt, quæ solum sunt conceptibilia à cognoscentibus per species alienas; prout etiam constat ex dictis *locis citatis*.

<sup>143</sup> Secundò est certum, à cognoscentibus; tum per proprias; tum per alienas species sæpe concipi relata, aut conuexa, aut opposita extrema, quæ re ipsa sunt talia. Quo casu, licet relatio, aut oppositio rationis non dicatur interuenire, illa tamen non solum prout in se sunt, sed insuper prout obiectiue in intellectu, siue prout sunt obiecta intellectus, aut relata, aut conuexa, aut opposita dici poterunt, quatenus talia apparent, seu cognoscuntur.

<sup>144</sup> Tertiò certum est apud omnes, & ex se satis notum, relationem, quæcumque ea sit, sub expresso conceptu relationis, à nullo intellectu cognosci; quin simul cognoscatur terminus eius. Ex se enim perspicue apparet, nullatenus posse concipi vnum quatenus relatum ad aliud, non conceptu alio. Vnde omnis relatio, qua talis cum suo termino conuexa est in ratione obiecti; id est, nequit obiectiue esse in intellectu, quin simul sit ibi obiectiue terminus eius. Quomodo autem, cum hoc bene stet, necessarium non esse, quod relatio, & terminus eius per eandem cognitionem concipiantur, sed possunt concipi per duas, quarum prima cum secunda conuexa sit, & debeant, si sermo sit de nostro intellectu pro hoc statu, *superius d. 2. q. 3. conselt. 3.* monstrauimus. Dixi verò, *sub conceptu expresso relationis* nam aliter confusè, aut obscure bene potest cognosci relatio, etiam per speciem propriam, quin simul cognoscatur terminus eius, ut per cognitionem sensus, perque intellectionem ei respondentem habitam per speciem propriam cognoscitur relatio creaturæ identificata cum accidente sensibili, nullatenus cognito Creatore, qui est terminus eius, ut experimur.

<sup>145</sup> Quartò certum est, quæ in se re ipsa sunt euidenter contrariè opposita; etiam in ordine ad sui iudicium affirmatiuum opposita esse; minime verò in ordine ad sui positium apprehensionem: quia nullus intellectus, cui est euidentis, A, & B simul esse nō posse affirmare potest, simul esse A, & B affirmaret enim obiectum sibi euidenter falsum, quod ei repugnat, ut constat ex doctrinā traditā *disp. 7.* Omnis verò intellectus potest simul simplici, & positiuā apprehensione apprehendere A, & B, quantumvis ea euidenter si-

mul esse non possint; quia potest simul affirmare esse vnum, & negare esse alterum; ad quod præstandum est necesse, quod ambo positiuè apprehendat, ut ex doctrinā datā *suprà disp. 2. q. 4.* notum est. Vnde patet, extrema re ipsa opposita in ratione obiectorum simplicis apprehensionis, etiam positiuè opposita non esse; esse tamen in ratione obiectorum iudicij affirmatiui, secus in ratione obiectorum iudiciorum, quorum alterum affirmatiuum, & alterum negatiuum sit. Ex quo rursus patet, obiecta, de quibus saltem probabiliter constat, opposita non esse re ipsa, nullatenus in ratione obiectorum opposita esse.

Quintò est certum, quæ in se re ipsa sunt contradi-<sup>146</sup> ctoriè opposita, in ordine ad sui iudicium proportionatum; etiam esse opposita: quia nullus intellectus, cui euidentis est oppositio eorum, ut omnibus, aut ferè omnibus est, potest simul idem affirmare, & & negare, quod esset iudicij proportionatis iudicare simul ambo contradictionis extrema. Adde, in ordine etiam ad sui iudicium affirmatiuum, & ad sui iudicium negatiuum opposita esse comparatione nostri intellectus; quatenus hic, licet possit quoduis eorū seorsim affirmare, aut negare iudicij saltem æquiualebus dictis proportionatis; ambo tamen simul, aut affirmare, aut negare in casu dicto euidentie oppositionis non potest, ut est notissimum. In ordine verò ad sui apprehensionem simplicem positium comparatione intellectus nostri non sunt opposita: quia nos ambo simul possumus simpliciter, & positiuè apprehendere: quia ex vnâ parte possumus positiuè apprehendere non solum contradictorium positium; sed etiam negatiuum iuxta doctrinam stabilitam *disp. 9. q. 3.* Ex aliâ verò negare per iudicium possumus, ambo simul existere, quod absque amborum apprehensione positiuā stare non potest.

Sed dubitati potest: an comparatione intellectus<sup>147</sup> cognoscentis per proprias species, extrema contradictoria obiectiue opposita sint, non solum in ordine ad iudicium; sed etiam in ordine ad simplicem apprehensionem. Ratio dubitandi est: quia contradictorium negatiuum nihil est positiuè conceptibile comparatione intellectus cognoscentis per proprias species, ut dicta *q. 3. nuper citatā* ostensum est; eatenusq; sub talem intellectum iudicatiue cadere potest; quatenus ab eo iudicio recessiuo negari potest contradictorium positium iuxta dicta *ibidem*. Hoc autè pacto merè apprehensiuè sub illum non videtur cadere posse: quia apprehensio recessiuā, seu negatiua contradictorij positui, non videtur possibilis. Alferendum tamen est nihilominus, possibilem talem apprehensionem esse intellectui cognoscenti; tum per proprias; tum per alienas species. Quo cessat ratio dubitandi. Cum enim cuius intellectus hanc veritatem iudicat: *Si Petrus existeret simul, & nō existeret, existeret, & non existeret*; sex parte hypothesis apprehendit existentiam Petri; tum positiuè tum recessiuè, seu negatiue, atque ita ambo simul contradictionis extrema subiectum apprehensiuè cadunt; caderève censenda sunt, quā ratione positiuè, & negatiue cadere possunt, obiectiueque proinde non sunt opposita in ordine ad simplicem apprehensionem sui; idemque euenit circa similes veritates, circa quas videnda sunt, quæ scripta reliquimus *disp. 3. q. 4. & disp. 9. q. 5. proposit. 1.*